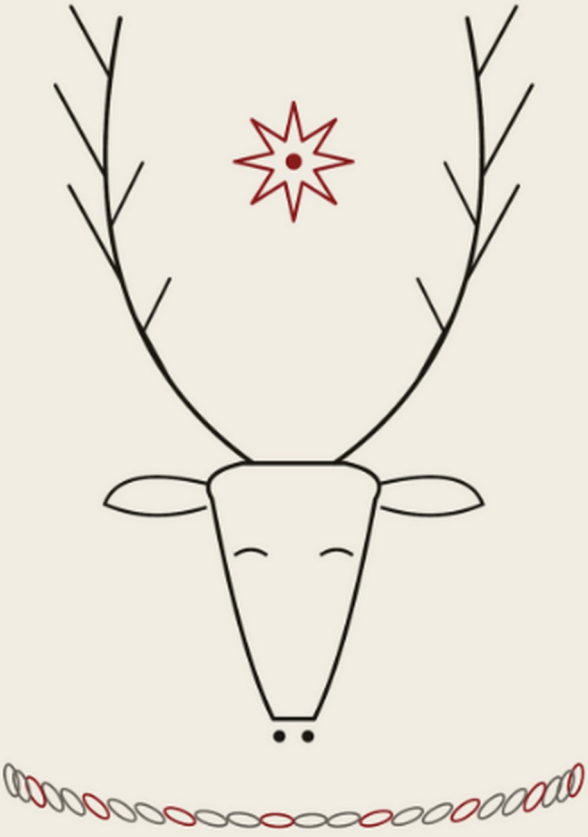
PAUL CORNEL CHITIC

Nunta cerbului

Spectacol popular-folcloric

1971

Ediție critică adnotată

Paul Cornel Chitic

Nunta cerbului

Spectacol popular-folcloric · 1971 · în antologia «Nunta cerbului», Cartea Românească, București, 1973

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Nota ediției

Textul urmează singura ediție a piesei: Paul Cornel Chitic, «Nunta cerbului. Spectacol popular-folcloric», în antologia «Nunta cerbului. Antologie de teatru scurt contemporan. 20 de piese», Editura Cartea Românească, București, 1973, p. 119–148 — piesa care dă titlul antologiei. Sub cortina finală autorul datează piesa: 1971. Antologia adună piese de Paul Anghel, Ion Băieșu, Victor Bârlădeanu, Radu Boureanu, Teofil Bușecan, Paul Cornel Chitic, Teodora Crivăț, Mihail Davidoglu, Lucia Demetrius, Paul Everac, Mihai Georgescu, Hans Kehrer, Valentin Munteanu, Fănuș Neagu și Vintilă Ornaru, Mihai Neagu-Basarab, Sütő András, Dan Tărchilă, Ștefan Tita, Gheorghe Vlad, Tiberiu Vornic (după coperta volumului, reprodusă ca planșă).

Autorul

Paul Cornel Chitic (n. 17 martie 1944, București – m. 8 iulie 2007) a fost dramaturg, critic de teatru și critic de artă, membru al Uniunii Scriitorilor și al Uniunii Artiștilor Plastici, laureat al Premiului Uniunii Scriitorilor (1966). Între cărțile lui: «Teatru» (Cartea Românească, 1970), «Teatrul obiectelor» (Junimea, 1982), «Mârâiala» (Cartea Românească, 1982); a scris în «Amfiteatru», «Teatrul», «Revista muzeelor și monumentelor», «Oglinda literară». Datele sunt cele din articolul Wikipedia despre autor (consultat la 11 noiembrie 2026).

Piesa

Un spectacol după obiceiurile satului românesc: alaiul flăcăilor care cheamă satul la spectacol, nunta (Rozmolin și Fata mireasă), Caloianul (Ianu Scaloianu, marionetă), Paparuda (Ploaia), Capra, Cerbul, harapii, cântătoarele-tânguitoare, Ruda — Bătrâna satului (marionetă). Două părți, fiecare încheiată cu «Cortina».

Transcrierea și ortografia

Transcrierea s-a făcut vizual, pagină cu pagină, după scanul exemplarului (30 octombrie 2026), fără OCR. Ortografia s-a adus la norma din 1993 («sunt», «â»), cu semnele de punctuație lipite de cuvânt; formele populare și regionale ale textului («cin'», «un'te», «numa-n») au rămas neatinse. Replicile se dau cu numele personajului, versurile rând sub rând, didascaliile cursiv.

Marcajul paginilor

Marcajul [n (orig)] dă pagina din ediția de față și, între paranteze, pagina din antologia din 1973.

Greșelile de tipar

Greșelile evidente de tipar ale ediției din 1973 au fost îndreptate în text; se dau aici toate, ca să poată fi controlate: p. 123: «AI DOILEA HARAP TÂNĂR» → «AL DOILEA HARAP TÂNĂR»; p. 128: «FLĂCĂIII» → «FLĂCĂII»; p. 137: «în dreptul celei de-a patra fată» → «în dreptul celei de-a patra fete»; p. 140: «ROZMOILN» → «ROZMOLIN»; p. 145: «Harapiii» → «Harapii». Grafiile voite ale autorului și formele vremii au rămas neatinse; unde o formă e îndoielnică, ea a rămas în text și a primit notă.

Notele

Toate notele sunt ale ediției de față: obiceiurile și personajele tradiționale (cu sursele etnografice clasice — S. Fl. Marian, Romulus Vulcănescu, Mihai Pop, Ovidiu Bârlea, G. Dem. Teodorescu, T. Burada), versurile populare pe care autorul le reia sau le prelucrează (cu varianta culeasă, unde s-a putut afla), cuvintele regionale și arhaice (după dicționarele de pe dexonline.ro).

Glosarul

La sfârșit, un glosar al obiceiurilor, personajelor, instrumentelor, portului și cuvintelor rare din piesă, cu articole dezvoltate pentru Caloian, Paparudă, Cerb, Capră, harapi, cântătoarele-tânguitoare și nuntă.

Legăturile

Culegerile etnografice în acces liber (S. Fl. Marian, «Nunta la români», «Înmormântarea la români», «Sărbătorile la români»; A. Gorovei, «Descântecele românilor») au legătură și cod QR.

Coperta

Coperta ediției de față e un desen propriu, geometric: capul cerbului cu coarnele ramificate, steaua între coarne și cununa de nuntă. Coperta antologiei din 1973 se reproduce ca planșă.

Ce a rămas de verificat

Câteva cuvinte nesigure (p. 142 «suraiul», p. 146 «artănaș», p. 144 «zloata», p. 132 «BĂTRÂNELELE TÂNGUITOARE», p. 139 «condune-n») — de văzut pe exemplar; sursa culeasă a unor versuri (cântecul caprei, «Pământe, pământe!», «Cine vrea băț de alun»), pentru care notele spun că par prelucrări ale autorului.

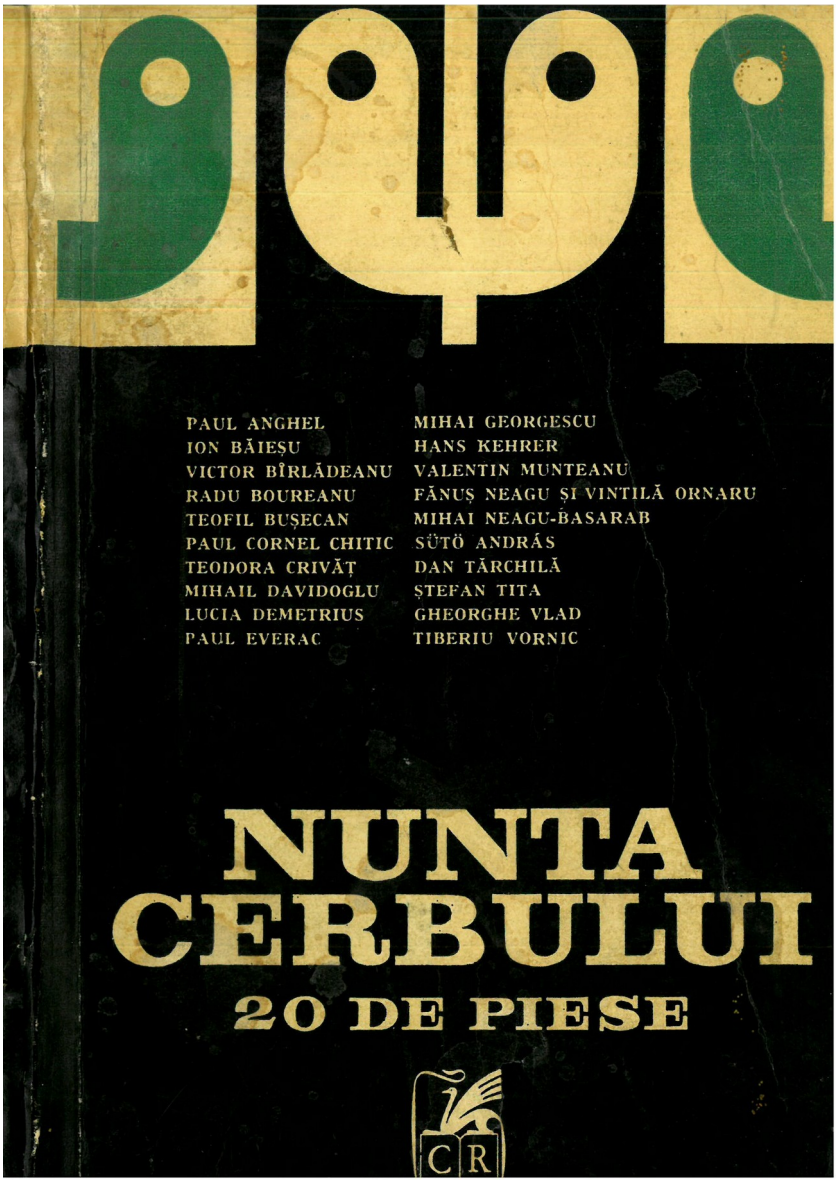
CUPRINS

Nunta cerbului.....9

Partea întâi.....11

Partea a doua.....38

Glosar de termeni.....61

PAUL ANGHEL
ION BĂIEȘU
VICTOR BÎRLĂDEANU
RADU BOUREANU
TEOFIL BUȘECAN
PAUL CORNEL CHITIC
TEODORA CRIVĂȚ
MIHAIL DAVIDOGLU
LUCIA DEMETRIUS
PAUL EVERAC
MIHAI GEORGESCU
HANS KEHRER
VALENTIN MUNTEANU
FĂNUȘ NEAGU ȘI VINTILĂ ORNARU
MIHAI NEAGU-BASARAB
SÜTÖ ANDRÁS
DAN TĂRCHILĂ
ȘTEFAN TITA
GHEORGHE VLAD
TIBERIU VORNIC
NUNTA CERBULUI
20 DE PIESE
CR

Nunta cerbului

Spectacol popular-folcloric[1]

[2 (120)]

Personajele

ROZMOLIN și cei ȘAPTE TINERI[2]
FATA MIREASĂ[3] și cele ȘAPTE TINERE
MAMA
TATĂL
ȘAPTE CÂNTĂTOARE-TÂNGUITOARE[4]

---

1 Spectacol popular-folcloric — Subtitlul piesei (p. (vezi pagina 76)

2 sursa: **Rozmolin** — mirele piesei, conducătorul celor șapte flăcăi; numele nu l-am putut identifica într-o culegere de folclor și pare o creație a autorului (vezi «nesigur»). Grupul de șapte tineri și șapte tinere reproduce, în teatru, **ceata de feciori** și grupul fetelor care în satul tradițional poartă obiceiurile de peste an (colindatul, jocurile cu măști, nunta): Mihai Pop, *Obiceiuri tradiționale românești*.

3 FATA MIREASĂ — Mireasa piesei, iubita lui Rozmolin și fiica Tatălui pe moarte (în replici: MIREASA, FATA, FIICA) (p. (vezi pagina 68)

4 sursa: **Cântătoarele-tânguitoare** — corespondentul scenic al femeilor care, la înmormântarea tradițională, cântă **cântecele ceremoniale ale mortului** (Cântecul zorilor, Cântecul bradului, Cântecul pământului) sau bocesc. Etnologii disting două genuri: *bocetul* — lamentația improvizată, individuală, a rudelor apropiate — și *cântecul ceremonial al mortului*, cântat în grup, la momente fixe ale ritualului, de femei anume chemate, de regulă nu rude apropiate ale celui mort; acesta din urmă e atestat mai ales în Oltenia, Banat, sudul Transilvaniei și vestul Moldovei. Izvorul clasic: Simion Florea Marian, *Înmormântarea la români* (București, 1892). [Simion Florea Marian — Înmormântarea la români. Studiu etnografic (București: Göbl, 1892), archive.org (exemplar Harvard), ro]

RUDA — Bătrâna satului[5] (marionetă[6])[7]
IANU SCALOIANU (marionetă)[8]
CAPRA[9]
Mai apar:

Un cimpoier[10], muzicanți, țigani lingurari[1112].

---

5 sursa: **Ruda — Bătrâna satului** — personificarea Morții, jucată de o marionetă (p. 127: «Eu sunt Ruda satului. Cine se naște nu mă cunoaște, cine sfârșește cu mine se întâlnește!»; p. 129: «Ruda, simbolizând moartea»). Numele eufemistic («ruda» — cea care e înrudită cu toți) e al autorului; tratarea Morții ca o «bătrână» nechemată, pe care o alungă tinerii cu capra, cu mere și grâu, urmează însă logica obiceiurilor de alungare a răului din sat. Nu am găsit în culegerile consultate un personaj popular cu acest nume (vezi «nesigur»).

6 Ruda satului — Personificarea Morții, jucată de o marionetă: «Eu sunt Ruda satului. (vezi pagina 74)

7 marionetă — Păpușă de teatru mișcată de un mânuitor (cu sfori, cu tije sau cu mâna) (DEX); în piesă Ruda-Moartea și Ianu Scaloianu sunt marionete printre actori vii (p. (vezi pagina 71)

8 sursa: **Ianu Scaloianu** — **Caloianul** (variante de nume: Calian, Caloiță, Scaloian, Gherman, Iene), păpușa din ritul popular de aducere (sau, după caz, de oprire) a ploii, practicat mai ales în Muntenia, Oltenia, Dobrogea și sudul Moldovei. Fetele făceau din lut o figurină (uneori împodobită cu coji de ouă roșii și busuioc, în Dobrogea), o așezau într-un mic sicriu, o boceau și o îngropau în afara satului — la marginea apei, la răscruce sau în câmp —, iar după trei zile o dezgropau și o aruncau pe apă sau o spărgeau și o aruncau în fântâni; ritul se încheia cu un ospăț, «pomana Caloianului». Data obișnuită era a treia săptămână după Paști (marțea, cu dezgroparea joia), dar ritul se relua oricând în vreme de secetă. Teodor T. Burada l-a întâlnit sub numele *Scaloian* în Dobrogea (județul Tulcea), unde figurina era dată pe Dunăre, și l-a descris în *Istoria teatrului în Moldova*, I (Iași, 1915); G. Dem. Teodorescu a publicat variante ale cântecului în *Poezii populare române* (București, 1885). «Ianu» / «Iene» (vocativ) e numele cu care e strigat Caloianul în cântec («Iene, Iene, Caloiene»). Mihai Pop (*Obiceiuri tradiționale românești*) leagă îngroparea Caloianului de alte înmormântări rituale ale folclorului românesc (alungarea Brezaiei la Anul Nou).

9 sursa: **Capra** — mască și joc din ciclul sărbătorilor de iarnă, între Crăciun și Anul Nou: un flăcău cu mască de capră (cap de lemn cu coarne și falcă mobilă, pe care o clămpănește) și cu o piele sau o velință pe spate, însoțit de o ceată, joacă din casă în casă. Obiceiul se numește *Capra* în Moldova, *Brezaia* în Muntenia, *Turca* în Transilvania; scenariul cuprinde de obicei moartea caprei, bocirea, îngroparea și învierea ei — imagine a morții și renașterii anului. Vezi Romulus Vulcănescu, *Măștile populare* (București, 1970). În piesă, capra adusă de flăcăi e chemată să alunge moartea («Și scoate moartea din sat!», p. 129).

10 **cimpoier** — cel care cântă din cimpoi, instrument popular de suflat alcătuit dintr-un burduf de piele (de capră sau de oaie) în care se suflă aer și din care pleacă un tub cu găuri pentru melodie și unul sau două tuburi pentru isonul neîntrerupt (DEX).

Partea întâi

Scena se petrece pe ulițele satului.

Flăcăii[13] poartă măști[1415], coifuri[16] de hârtie colorată[17], flori la ureche și câte o coroniță[18] de flori la gât. Din coroniță vor rupe câte o floare și le vor oferi fetelor, chemându-le la spectacol.

În timp ce spun replicile stau pe loc; în timp ce merg bat în tobe agățate de gât sau zornăie din clopoței[19].

---

11 **lingurari** — meșteri care fac (și vând) linguri, fuse, albii și alte obiecte de lemn; prin extensiune, numele unei categorii de țigani de vatră ocupați cu acest meșteșug, numiți și *rudari* (DEX, MDA).

12 lingurari — Meșteri care fac și vând linguri, fuse, albii și alte obiecte de lemn; prin extensiune, o categorie de țigani de vatră ocupați cu acest meșteșug, numiți și rudari (DEX, MDA) (p. (vezi pagina 70)

13 **coif** — aici: acoperământ de cap în formă de coif, făcut din hârtie colorată, ca la cetele de colindători și de mascați de la Anul Nou (Irozii, Capra, Ursul).

14 sursa: Alaiul flăcăilor mascați, cu tobe, clopoței și coronițe, care cheamă satul la «poveste», reia modelul **cetelor de feciori** din obiceiurile de iarnă (colindătorii, Capra, Ursul, Căiuții), care umblă din casă în casă cu măști și instrumente zgomotoase. Vezi Romulus Vulcănescu, *Măștile populare* (1970); Mihai Pop, *Obiceiuri tradiționale românești*.

15 coroniță — Cunună mică de flori; flăcăii poartă «câte o coroniță de flori la gât», din care rup flori pentru fete, iar Cerbul împarte fetelor «coronițe sau jerbe de flori» — darul de dragoste și de nuntă (p. (vezi pagina 66)

16 coifuri — Acoperăminte de cap în formă de coif, din hârtie colorată, ca la cetele de colindători și de mascați de la Anul Nou (p. (vezi pagina 66)

17 Flăcăii — Ceata celor șapte flăcăi (cu Rozmolin în frunte), care cheamă satul la spectacol, aduc Capra, prind Cerbul și încheie piesa călare pe căiuți (p. (vezi pagina 68)

18 măști — Flăcăii poartă măști de la început (p. (vezi pagina 71)

19 clopoței — Clopoțeii — zgomotul apotropaic al cetelor de Anul Nou și al măștilor (capra, cerbul, căiuții sunt împodobiți cu ei); în piesă fetele «sună din clopoței» ca să ceară liniște, iar Capra se retrage «zornăindu-și clopoțeii încet» (p. (vezi pagina 66)

Grupul fetelor nu însoțește grupul de băieți, ci așteaptă în ulița mare, către care se îndreaptă grupul flăcăilor:

FLĂCĂII: — Bună ziua, miezul zilei!

— Bună ziua, miezul nopții!

(Către fete.)

— Trandafire fire, rău mai ești din fire!

(Către sătenii de la porți.)

— De ce nu ieșiți din curte, să ne vezi, vecine?

COR *(Dialog)*:

— Fugiți, gânduri blestemate
Și cugete întortocheate!
— Veniți, vecini, și ne înconjurați, veniți,
Să priviți, să auziți povestea,
O poveste care nu e poveste
Fiindcă adevărată este.

[4 (122)]

— Câți suntem aici suntem puțini,
Dar ca noi sunt și printre voi.

(La apropierea de locul spectacolului.)

— Fugiți, gânduri blestemate
Și cugete întortocheate!
Veniți, vecini, și ne înconjurați, veniți,
Să priviți, să auziți povestea.
Câți suntem aici suntem puțini,
Dar ca noi sunt și printre voi,
Și ca voi un alt puhoi!

(La locul de spectacol[20].)

COR FETE: Suntem șapte fete.

COR BĂIEȚI: Suntem șapte flăcăi,

20 locul de spectacol — Locul, în aer liber, unde se adună satul ca să vadă jocul (p. (vezi pagina 70)

V-am chemat să vă spunem o poveste,
O poveste care nu e poveste
Fiindcă adevărată este.

UN TÂNĂR: Iată că unul dintre noi iese din rând și hotărăște:

COR BĂIEȚI: Să ne bată vânturile, să ne plouă, să ne-nghețe gerurile.

UN TÂNĂR: Cu ce-am greșit? Pe cine am nemulțumit?

ALT TÂNĂR: Cui ce-am zis de i s-a ofilit veselia?

ALT TÂNĂR: Și ne întoarce spatele și astupă urechile?

ALT TÂNĂR: Să nu vadă,

ALT TÂNĂR: Să nu audă,

Să nu se bucure de povestea noastră?

ALT TÂNĂR: Numai valurile mării să fie supărate,

Că povestea ne vine de departe!

ALT TÂNĂR: Numai șerpuitul cărării să se ascundă prin pădure,

Că numai cei de față nu pleacă fără să ne asculte.

COR FETE: Suntem șapte fete!

COR BĂIEȚI: Suntem șapte băieți!

Fie ce-o fi! Noi începem să povestim.
Între noi ne vom întoarce,
Cine rămâne aici, petrece.

[5 (123)]

UN TÂNĂR: Să facem loc de povestit!

ALT TÂNĂR: Au venit și nechemați: anul și luna!

O FATĂ, UN BĂIAT: Și ziua și ceasul!

Mersul și popasul,
Noaptea, cerul și văzduhul,
Hainele ce sunt pe noi,
Crengile, copacii, iarba.
Și printre toate se strecoară și se măsoară
Și ne înconjoară lumina!
(Pauză; se aud zgomote.)

TINERII: Ce se aude? Ce se aude?

(Apar harapii[21]. Sunt cu fețele vopsite în negru și cu sprâncene roșii, sau în roșu și cu sprâncenele galbene. Bătrânul și bătrâna sunt cu haine mițoase[2223], cu cojoace[24] întoarse pe dos etc. Țiganca tânără are dairea[2526] sau o tobă[27] mică cu clopoței. Bătrânul e cocoșat. Are încălțări uriașe în picioare și o oglindă mare și spartă în mână, în

21 **dairea** — instrument muzical popular de percuție, de origine orientală, asemănător tamburinei: o piele întinsă pe un cerc de lemn prevăzut cu discuri metalice sau clopoței, folosit la marcarea ritmului (DEX; din tc. *daire*); în vechime, toba cu clopoței a țiganilor ursari (Șăineanu). (vezi pagina 67)

22 **miţos** — cu lână lungă, flocoasă (de la *mițe*, lâna lungă și aspră a oii); haine mițoase — cojoace cu lâna lungă, purtate aici, ca la mascați, întoarse pe dos (DEX).

23 **harapnic** — (reg.) bici mare împletit din cânepă sau din curele, cu codirișca scurtă și cu pleasnă (șfichi) de mătase la vârf, ca să pocnească tare; cu el se mânau boii și se mergea la urat în seara de Anul Nou (DEX, MDA; din pol. *harapnik*).

24 sursa: **Harapii** — în limba populară *harap* (sau *arap*) înseamnă om cu pielea neagră (DEX). Ca personaje de mascaradă, cu fețele înnegrite (sau, cum cere autorul, vopsite în negru și roșu), cu cojoace întoarse pe dos, cu încălțări uriașe, cocoașă, bici și oglindă, ei aparțin tipului grotesc al **mascaților** din jocurile de Anul Nou (moși, babe, draci, harapi, țigani), care însoțesc Capra, Ursul sau Cerbul și fac haz prin tumbe, gesturi de-a-ndoasele și vorbe fără șir; inventarul lor tipologic la Romulus Vulcănescu, *Măștile populare* (1970). Trupa de harapi a piesei — Bătrânul cocoșat, Bătrâna, Harapul tânăr, al doilea Harap, Hărăpoaica, Harăpița — e alcătuită de autor după acest tip.

25 harapii — Harap (sau arap) înseamnă în limba populară «om cu pielea neagră» (DEX; din tc. (vezi pagina 68)

26 cojoace — cojoc — haină țărănească din piele de oaie cu lâna pe dinăuntru (DEX); «cojoace întoarse pe dos», cu lâna în afară, sunt costumul obișnuit al mascaților (p. (vezi pagina 66)

27 mițoase — miţos — cu lână lungă, flocoasă (de la mițe, lâna lungă și aspră a oii) (DEX) (p. (vezi pagina 71)

care se privește și se admiră. Unul dintre ei are un bici lung, un harapnic[2829] din care pocnește.)

HARAPUL TÂNĂR: Ca să-mi placă ce îmi place,
Hărăpoaica trebuie să joace!
(Țiganca tânără dansează.)

AL DOILEA HARAP TÂNĂR (se dă peste cap[30], face tumbe[31], apoi se așează în cap, cu picioarele în sus):
Vai, ce văd!
Vai, ce văd!

HARAPUL TÂNĂR: Ce vezi?

AL DOILEA HARAP TÂNĂR: Vai, ce văd, Vai, ce văd!

HARAPUL TÂNĂR *(pocnește scurt din bici)*: De ce stai cu picioarele în sus și cu capul în jos?

AL DOILEA HARAP TÂNĂR: De unde știi că stau cu picioarele în sus și cu capul în jos și nu stai tu cu picioarele în sus și cu capul în jos?

HARAPUL TÂNĂR *(stă și se gândește)*: Ai dreptate, frate!

AL DOILEA HARAP TÂNĂR: Decât să văd oamenii cu capul

[6 (124)]

în nori și picioarele pe pământ, mai bine-i văd cu capu-n pământ și cu picioarele în nori!

HARĂPOAICA BĂTRÂNĂ *(se vaită)*: Vai-ai-ai-ai! *(Toți se vaită.)*

---

28 dairea — Instrument popular de percuție, de origine orientală, asemănător tamburinei: o piele întinsă pe un cerc de lemn cu discuri metalice sau clopoței (DEX; din tc. (vezi pagina 67)

29 tobă — Toba agățată de gât e instrumentul cetei de flăcăi: bat în ea când merg prin sat, ritmează cu ea strigăturile Caprei și alaiul Cerbului (p. (vezi pagina 77)

30 **a se da peste cap** — a face tumbe; gestul de a răsturna lumea (capul jos, picioarele sus) e propriu măștilor carnavalești.

31 tumbe — tumbă — rostogolire peste cap, salt acrobatic (DEX); tumbele, mersul cu capul în jos și «lumea pe dos» sunt proprii măștilor carnavalești și harapilor (p. (vezi pagina 77)

HARAPUL TÂNĂR: Tăceți: *(Liniște. Închide ochii și, bătând din picioare, răsturnat, spune.)* Unahia, ciștilia, cistigon[32], panagon, panița, ropaița, rupunbar, porumbar, cinghilici, haigiubrici!

HARĂPOAICA BĂTRÂNĂ: Ce băiat deștept am! Ce să-i deie baba?

Na la baba, na!
Gimba unu, gimba doi[33],
Gimba unu, gimba trei,
Domnișoara cu Andrei;
Gimba unu, gimba cinci,
Domnișoara cu opinci[3435];
Gimba unu, gimba șapte,
Domnișoara papă lapte;
Gimba unu, gimba nouă,
Domnișoara papă ouă;
Gimba unu, gimba zece,
Ție boala nu-ți mai trece.

AL DOILEA HARAP TÂNĂR *(se dă peste cap, face tumbe)*: Unde e norocul meu? Unde e norocul meu?

HARAPUL TÂNĂR: Uite-l ici!

HARĂPIȚA TÂNĂRĂ: Uite-l colea!

BĂTRÂNA: A fugit pe undeva!

---

32 sursa: Formulă de vorbe fără înțeles, de tipul numărătorilor copiilor și al «descântecelor» parodice ale mascaților, în care sunetul ține locul sensului. Nu am găsit-o într-o culegere publicată; pare alcătuită de autor după acest tip (vezi «nesigur»).

33 vers. Numărătoare de copii (formulă de joc prin care se alege cine «e la rând», cu rima scoasă din numerale: *doi — trei — Andrei; cinci — opinci; șapte — lapte; nouă — ouă; zece — trece*). N-am găsit-o cu acest început într-o culegere publicată; tipul e cel al numărătorilor din folclorul copiilor, de unde autorul a luat-o sau după care a alcătuit-o (vezi «nesigur»).

34 **opinci** — încălțăminte țărănească făcută dintr-o bucată de piele (sau de cauciuc) strânsă pe picior cu nojițe (DEX); hazul stă în nepotrivirea dintre «domnișoară» și opinci.

35 opinci — Încălțăminte țărănească dintr-o bucată de piele strânsă pe picior cu nojițe (DEX) (p. (vezi pagina 72)

BĂTRÂNUL COCOȘAT: Dă la moșul în cocoașe, că norocul din cocoașe se îngrașă! (Harapul tânăr dă cu palma în cocoașa din care țâșnește făină albă, sau praf de var, umplându-l de alb. După care se retrag, chiuind[36], dansând și cântând.)

FETELE *(cor)*: Liniște, oameni buni! Liniște! Să auzim greierii din mirișteⁱ[37][38]. *(Sună din clopoței.)* Liniște, oameni buni, liniște! Să auzim cum trece luna pe cer, și cum în zori stele pier. *(Sună din clopoței.)* Liniște, oameni buni, liniște! Să auzim fiecare ce povestește și cum din necaz bucuria crește! *(Sună din clopoței.)*

FLĂCĂII: Dintre chemații sărbătorii noastre
Ziua-i aleasă mamă să ne fie!

[7 (125)]

UN TÂNĂR: Scoală, mamă, de cu ziuă și-ți deschide gura.
Să ne spui durerea ta.

ALT TÂNĂR: Mama-i tristă, mama plânge și e supărată.

ALT TÂNĂR: Cerul e curat de nori.

ALT TÂNĂR: Drumu-i jalnic ca și mama...

ALT TÂNĂR: Cui îi pasă de durerea ei?

ALT TÂNĂR: Cerul e senin la față.

ALT TÂNĂR: Noaptea e plină de stele.

---

36 chiuind — a chiui — a scoate chiote, strigăte ascuțite de veselie, la joc și în alaiuri, adesea însoțite de strigături (DEX); chiotul flăcăilor și al harapilor însoțește toate intrările lor (p. (vezi pagina 66)

37 **mirișteⁱ** — ogorul cu paie scurte rămase în pământ după seceriș (DEX).

38 mirișteⁱ — Ogorul cu paie scurte rămase în pământ după seceriș (DEX) (p. (vezi pagina 71)

(Fetele sună din clopoței pe rând. Apare mama cu o broboadă[39] neagră[40] pe cap, neînnodată. Cei din scenă se înclină în fața ei.)

MAMA: Chemați pe careva încoace!

Chemați și nu uitați: cine vine să vină,
Dar cu gânduri bune.
Chemați să-i aducă sănătate bărbatului,
Și viață.
(Apare tatăl, care stă pe un scaun.)
De picioare să mi-l despiedice[41][42],
De mâini să mi-l dezlege.
Puterea înapoi să i-o dea, sufletul să-i lase.
Să trăiască, de toate să se bucure!

(Flăcăii se înclină și pleacă chiuind în direcții opuse, cântând un cântec fără cuvinte[43].)

FETELE: Ce s-a întâmplat?

FATA MIREASĂ: S-a întâmplat că a venit cineva nechemat...

O FATĂ: Și cine-i nechematul?

---

39 **broboadă** — basma mare (de lână sau de mătase) cu care femeile își acoperă capul (DEX); neagră și neînnodată — semn de doliu sau de presimțire a lui.

40 broboadă — Basma mare, de lână sau de mătase, cu care femeile își acoperă capul (DEX); Mama poartă «o broboadă neagră pe cap, neînnodată» — semn de doliu sau de presimțirea lui (p. (vezi pagina 61)

41 **a despiedica** — a scoate piedica (frânghia cu care se leagă picioarele calului ca să nu fugă); aici, ca în descântece: a-l elibera pe bolnav de legăturile bolii (DEX).

42 despiedice — a despiedica — a scoate piedica (frânghia cu care se leagă picioarele calului); aici, ca în descântece: a-l elibera pe bolnav de legăturile bolii (DEX) (p. (vezi pagina 67)

43 cântec fără cuvinte — Cântec numai pe melodie, «cu gura închisă», fără text: semnul sonor al tânguitoarelor la venirea Morții (p. (vezi pagina 63)

FATA MIREASĂ: Nechemat e cineva nechemat[44], în țărână, în apă, în lemn, în mână, în ochi, în casă de om, în spuză[45] de pom[46].

(Vin bătrânele cântătoare-tânguitoare[47][48], cântând un cântec fără cuvinte, cu gura închisă, un cântec nostalgic.)

ALTĂ FATĂ: Cum arată? Cum se poartă? Cu ce vorbe te minte?

[8 (126)]

FATA MIREASĂ: E bătrână și străină, cu gerul și cu somnul vecină!

ALTĂ FATĂ: Cine o cunoaște?

ALTĂ FATĂ: Unde șade?

ALTĂ FATĂ: De unde vine și de unde pleacă?

FATA MIREASĂ: Șade unde vrea și peste tot, n-are odihnă.

Eu o știu! Tu o știi? Voi o știți?

O FATĂ: Eu n-o știu. Ba o știu!

ALTĂ FATĂ: Eu n-o știu. Ba o știu!

ALTĂ FATĂ: Eu n-o știu. Ba o știu!

ALTĂ FATĂ: Vine ziua!

ALTĂ FATĂ: Pune pânza pe picioare.

ALTĂ FATĂ: Mai degrabă, noaptea!

ALTĂ FATĂ: Pune pânza pe obraz.

---

44 **spuză** — cenușă fierbinte amestecată cu jar (DEX).

45 sursa: «Nechematul» — eufemism pentru moarte; în vorbirea și în bocetele populare moartea nu e numită direct, ci ocolită prin perifraze. Cele două replici următoare («E bătrână și străină, cu gerul și cu somnul vecină!») o descriu ca pe o babă, pregătind apariția Rudei (p. 127).

46 spuză — Cenușă fierbinte amestecată cu jar (DEX) (p. (vezi pagina 76)

47 sursa: Cântecul «fără cuvinte, cu gura închisă» al tânguitoarelor anunță, ca în ritualul funerar, apropierea morții; vezi nota de la p. 120 despre cântecele ceremoniale ale mortului și bocet.

48 cântătoare-tânguitoare — Cele șapte cântătoare-tânguitoare (p. (vezi pagina 62)

ALTĂ FATĂ: Noaptea-ziua, ziua-noaptea,

ALTĂ FATĂ: Pune mâna pe masă[49]

Și face larg în casă!

FETELE *(pe rând)*: Vai — vai! Vai — vai!

MIREASA: Pune mâna pe grindă[50][51]

Și face pustiu în tindă[52].

Cine-o vrea cine-o iubește?

Pune mâna pe scară

Și face largul pe-afară.

(Flăcăii împrăștie deasupra grupului bucățele de hârtie albă, sau din alt material alb și ușor; pot fi chiar petale de flori albe.)

FETELE *(dialog)*:

— Vai! Ninge! Ninge!

— Vai! Ninge vara!

— Vai! Ninge vara cu suspin.

— Vai! Ninge cu lacrimi uscate și desperecheate.

MAMA: Vine! N-o primiți! N-o primiți!

---

49 sursa: Seria «Pune mâna pe masă / Și face larg în casă… pe grindă… pe scară» descrie moartea prin efectele ei — golul pe care îl lasă în casă —, în felul ghicitorilor și al bocetelor. Nu am găsit aceste versuri într-o culegere; par o prelucrare a autorului după tipul acesta (vezi «nesigur»).

50 **grindă** — bârna groasă care susține tavanul casei; **tindă** (versul următor) — încăperea de la intrare în casa țărănească, între odăi (DEX).

51 grindă — Bârna groasă care susține tavanul casei (DEX) (p. (vezi pagina 68)

52 tindă — Încăperea de la intrare în casa țărănească, între odăi (DEX) (p. (vezi pagina 77)

Dacă vine în ogradă
Dați-o peste poartă,
Nu-i dați să mănânce[53]*,*
Nu-i dați să bea,
Nu-i dați să șadă;
În loc n-o lăsați,
Odihnă nu-i dați,

[9 (127)]

Nu-i dați să șadă într-un loc,
Aruncați-o pe foc,
Dați-i fiori
Pe subsiori[54]*.*

(Bătrânele cântătoare cântă iarăși nostalgic și tânguitor. Apare Ruda satului[55] — marionetă.)

TATĂL: Ai venit?

RUDA: Am venit!

MAMA: Cine vine fără să vină? N-are cine să vină!

BĂTRÂNELE *(cor)*: Uită-i arătarea!

---

53 sursa: Versurile Mamei («Nu-i dați să mănânce, / Nu-i dați să bea, / Nu-i dați să șadă… Aruncați-o pe foc») urmează tiparul **descântecului de alungare**: boala sau răul e personificat și i se refuză ospitalitatea, ca să plece «unde cu ochii o vedea». Tipul e bine reprezentat în culegerile de descântece (Artur Gorovei, *Descântecele românilor*, 1931); textul de aici nu l-am găsit într-o culegere anume. [Artur Gorovei — Descântecele românilor (București: Imprimeria Națională, 1931; Din viața poporului român XL), Biblioteca Digitală BCU Cluj, ro]

54 **subsioară** — scobitura de sub umăr (DEX); «Dați-i fiori / Pe subsiori» — formulă de descântec.

55 sursa: Ruda — vezi nota de la p. 120. Dialogul cu Tatăl («Ai venit? — Am venit!») și primirea morții ca pe o rudă așteptată amintesc de bocetele în care moartea vine «ca o mireasă» sau ca un oaspete; seria de alungări (capra, merele, grâul, crengile uscate, p. 128–129) e însă invenția dramatică a autorului.

Cine e când nu-i ființă?
Cine e când nu-i dorință?
Privește peste toate ținuturile,
În toate orașele, în toate satele.
Să privim cu toții, cu toatele, unde e? Cine e?

TATĂL: Ai venit?

RUDA: Am venit.

FATA: Cine ești?

MAMA: Mi-a fost dor de tine. Nu te-am văzut de când te-ai născut.

MIREASA: Cine ești?

RUDA: Sunt bătrâna fără sat.

FATA: Și ce cauți?

RUDA: Pe cine mă caută și mă găsește, pe cine nu mă caută și tot mă găsește.

MIREASA: Cine te-a căutat?

O FATĂ: Cui i-a fost dor în sat de tine?

RUDA: Eu sunt Ruda satului. Cine se naște nu mă cunoaște, cine sfârșește cu mine se întâlnește!

(Bătrânele tânguitoare-cântătoare încep să se balanseze și să murmure un cântec tânguitor-jalnic, cu cuvinte nedeslușite. Mama începe tânguiala și plânsul. Fata țipă.)

MIREASA: Nu te vreau!

RUDA *(care se apropie încet)*: Dar pe maică-ta ai vrut-o? *(Râde.)* Cine-și alege părinții? Cine-și alege necazurile?

[10 (128)]

MIREASA: Stai!

O FATĂ: Stai!

ALTĂ FATĂ: Stai!

MAMA: Loviți-o! Păliți-o![56] Alungați-o! În astă seară! În astă seară! La noapte!

FLĂCĂII *(vin chiuind)*: Viu! Ihu! N-am găsit ce-am căutat! Am găsit o capră! (Aduc o „capră”[57].)

MIREASA: Rozmolin[58]! A venit!

ROZMOLIN: Cine a venit?

MIREASA: Rozmolin a venit! Simțiți pielea cum se strânge?

FETELE: S-o lovim!

S-o izgonim!
S-o doborâm!
S-o nimicim!

ROZMOLIN: Capra-capra! Să împungă baba.

FLĂCĂII: Ța! Capră![59] Capră piatra-n apă, tu rămâi tot capră.

Cade creanga-n codru, tu rămâi tot capră.
Moare nu moare, dar are coarne!

ROZMOLIN: Pleacă, babă, când îți spun.

MAMA: Și eu zic să pleci degrabă!

MIREASA: Du-te și te-ascunde-n iarbă
Și te-ascunde-n pomi uscați!

MAMA: Lasă oamenii în pace!

RUDA: Nu v-apropiați că înghețați!

FLĂCĂII: Capră, ța!

---

56 **a păli** — (pop.) a lovi tare, a izbi (DEX).

57 sursa: Capra — vezi nota de la p. 120. În piesă capra nu mai e mascota colindului de Anul Nou, ci purtătoarea unei puteri de apărare: «Scoate hoțul dintr-o mie… Și scoate moartea din sat! … Scoate din om boli și rele!» (p. 128–129).

58 Rozmolin — Mirele piesei, conducătorul celor șapte flăcăi, logodnicul Fetei mirese (p. (vezi pagina 74)

59 **ța!** — interjecție cu care se mână (sau se strigă) caprele; refrenul «Ța, ța, ța, căpriță, ța!» aparține strigăturilor care însoțesc jocul caprei.

Capră, ța!
Capră, ța!
Capră, ța!
Du-te, dă cu cornu-n ea!

(Capra[60] se repede la Rudă; Ruda se ferește cât poate.)

RUDA: Tu, capră, nu da în mine,
Dă în fete, că-i mai bine!

(Capra se întoarce spre fete și le sperie.)

FLĂCĂII *(în ritm de tobe)*:

Ța, ța, ța, căpriță, ța![61]
Ța, ța, ța, căpriță, ța!
Asta-i capra, capra vie,
Scoate hoțul dintr-o mie

[11 (129)]

Capră — dar de căpătat!
Și scoate moartea din sat!
Ța, ța, ța pe măgurele[6263],
Scoate din om boli și rele!

(Ruda, simbolizând moartea, se apără cum poate și suduie[6465].)

RUDA *(cu glas de femeie)*: Lăsați-mă să-mi văd de treabă, auză-v-ar soarele[66] să vă audă! *(Țipă prelung.)* A-a-a-a-i i-i-i-i-i-i-u-u-u-u!

FLĂCĂII: Ța, căpriță, ța în deal

---

60 Capra — Capra este cea mai răspândită dintre măștile de animal ale sărbătorilor de iarnă: Capra în Moldova, Brezaia în Muntenia și Oltenia, Turca în Transilvania. (vezi pagina 63)

61 vers. Strigăturile Caprei. Refrenul «Ța, ța, ța, căpriță, ța» se regăsește în textele jocului caprei culese în Moldova, cu numeroase variante regionale; versurile care urmează («Asta-i capra, capra vie, / Scoate hoțul dintr-o mie... Și scoate moartea din sat!») nu le-am găsit într-o culegere publicată și par prelucrarea autorului, care întoarce urarea de Anul Nou într-un descântec de alungare a morții (vezi «nesigur»).

62 **măgurele** — diminutiv de la *măgură*: deal mic, movilă, colină (DEX).

63 măgurele — măgură — deal mic, movilă, adesea împădurit (DEX); măgurele, diminutivul (p. (vezi pagina 70)

64 **a sudui** — a înjura, a blestema (DEX).

65 suduie — a sudui — a înjura, a blestema (DEX) (p. (vezi pagina 76)

66 «auză-v-ar soarele să vă audă» — formulă de blestem-imprecație, cu optativul popular *auză* (= audă).

Ța, căpriță, ța, o dată!

Ța, căpriță, ța cu noroi!

Ța! Să plece dintre noi!

RUDA *(apărându-se cu înverșunare, țipă prelung, cu glas de bărbat și de femeie)*: A-a-a-i-i-i-o-o-o-i-i-i! A-a-a-i-i-i-u-u-u-u!

FLĂCĂII: Ța, capră, rupe lăstarul!

Ța, ța, ța, ța, ța, ța, ța!

COR DE VOCI DE COPII: Unu, unu! Nu mă prinzi, nu mă ajungi! Aaa! A-aa! Nană-nană! Dulce, leagănă! Apa, piatra sfărâmă!

(Nimeni nu se mișcă. „Capra” se retrage șchiopătând, zornăindu-și clopoțeii încet. Ruda râde în hohote.)

TATĂL: Ai venit! Bine ai venit! M-am uitat în soare și am simțit că vii. Copiii mei... Babo, vii să mă săruți sau nu?

RUDA: Vin! (Face un pas. Flăcăii și fetele dau în ea, aruncă cu mere, cu grâu[67], cu cocoloașe de cânepă, cu crengi uscate.) Vin! Am făcut drumul pe jumătate.

CORUL TÂNGUITOARELOR:

67 sursa: Aruncarea cu grâu, cu mere și cu alte daruri ale câmpului amintește de semănatul (presărarea cu grâu) din obiceiurile de Anul Nou și de la nuntă, gest de belșug și de apărare; aici e îndreptată împotriva Morții.

Zorilor, surorilor[6869]*,*
Vă grăbiți să depărtați
Pe născut de naștere,
Pe copil de tinerețe,
Pe tânăr de bucurie,
Pe bătrân de suferință.
Plângeți și voi codrilor,
Plângeți și voi munților,

[12 (130)]

Plângeți și voi apelor,
Dimpreună[70] *pietrelor,*
Plângeți dobitoacelor,
Plângi tu lună și tu soare
Când pe urmă se cunună
Cu pământ și cu țărână,
Ca o stea picată-n cer
Omul care a fost ieri
Cu toate pe lume pier,
Cu toate pe lume pier!

TATĂL: Știu cât de bine se potrivește a se cânta cu ziua și cu noaptea. Spuneți câte în lună și în stele. Să dați foc pământului și tot așa rămâne.

MIREASA: Chiar dacă ar trăsni copacii tunetul?

---

68 vers. Reia începutul tipic al **Cântecului zorilor** («Zorile»; în Banat «Strigarea zorilor»), cântecul ceremonial cu care se deschide, în zori, ciclul cântecelor de înmormântare în Oltenia, Banat, sudul Transilvaniei și vestul Moldovei: cântătoarele se adresează zorilor ca unor surori și le roagă să întârzie răsăritul cât timp mortul se pregătește de «drumul cel mare». Textul de aici nu reproduce o variantă anume: invocația populară e amplificată de autor cu o enumerare («Pe născut de naștere, / Pe copil de tinerețe…», «Plângeți și voi codrilor, / Plângeți și voi munților…») în maniera bocetului. Izvorul clasic: Simion Florea Marian, *Înmormântarea la români* (1892). [Simion Florea Marian — Înmormântarea la români. Studiu etnografic (București: Göbl, 1892), archive.org (exemplar Harvard), ro]

69 Zorilor, surorilor — Invocația cu care începe Cântecul zorilor («Zorile»; în Banat «Strigarea zorilor»), cântecul ceremonial de înmormântare cântat în zori de femei anume, în Oltenia, Banat și sudul Transilvaniei: zorile, numite «surori», sunt rugate… (vezi pagina 77)

70 Dimpreună — (înv. (vezi pagina 67)

ROZMOLIN: Chiar dacă ar crește prunul cu ramurile în pământ?

TATĂL: Chiar dacă soarele ar răsări de la apus și miezul nopții s-ar petrece dimineața! Chiar dacă... *(Mama începe să plângă.)* De ce plângi, femeie? De ce plângi?

FETELE: N-ai vrea poate, Rudă, să iei cu tine un băiat frumos?

O FATĂ: Nu te-ai bucura să pleci departe cu băiatul cu care ne jucăm la marginea apei? E tânăr cu obrajii roșii, cu grumazul drept[71]!

ALTĂ FATĂ:

N-are mâini dar are ochi[72],
Să nu fie de deochi[7374]!

TATĂL: Nu mă plângeți, nu mă plângeți...

RUDA: Cine-i băietanul[7576]?

FETELE: Ai să-l vezi, ți-l arătăm, ți-l dăm.

O FATĂ: Nu se ascunde nimeni, noi ți-l aducem.

ALTĂ FATĂ: Dar e supărat pe noi, nu vorbește, dar nici nu se împotrivește.

ALTĂ FATĂ: Joacă cum îi cântăm.

MAMA: Nu te duce printre flori, nu te duce printre cărbuni...

---

71 **grumaz** — (pop.) gât, ceafă (DEX).

72 vers. Versurile («N-are mâini dar are ochi, / Să nu fie de deochi!») descriu, în chip de ghicitoare, păpușa Caloianului (care «nu vorbește, dar nici nu se împotrivește»), pregătind intrarea lui la p. 131.

73 **deochi** — boală sau vătămare pe care credința populară o atribuie privirii (ochiului rău) cuiva; «să nu fie de deochi» — formulă care apără de deochi, rostită după o laudă (DEX).

74 deochi — Boală sau vătămare pe care credința populară o pune pe seama privirii (a «ochiului rău»); «să nu fie de deochi» — formula care apără de deochi, spusă după o laudă (DEX) (p. (vezi pagina 67)

75 **băietan** — (pop.) băiat mai mare, flăcăiandru (DEX).

76 băietanul — băietan — (pop.) băiat mai mare, flăcăiandru (DEX) (p. (vezi pagina 61)

TATĂL: Nu mă căinați, nu mă supărați...

MAMA: Dacă pleci nu te întorci, dacă pleci...

RUDA: Cine este băietanul?

O FATĂ: A venit acum și mai vine la anul!

TATĂL: Nu vă tânguiți, că rău mă miluiți[7778]...

MIREASA: Ia-l pe el și du-l cu tine!

O FATĂ: Te ascultă, e cuminte.

[13 (131)]

ALTĂ FATĂ: Ia-l și lasă-ne în pace!

RUDA *(râde)*: Să-l văd și eu!

(Fetele vin cu Scaloianul[7980].)

FETELE: Ianul Scaloianul[81]

---

77 **a milui** — (pop.) a se îndura, a căina; aici: «rău mă căinați» (DEX).

78 miluiți — a milui — (pop.) a se îndura, a căina; «rău mă miluiți» — «rău mă căinați» (DEX) (p. (vezi pagina 71)

79 sursa: În ritul popular, cortegiul Caloianului era alcătuit din fete (uneori una îmbrăcată ca mireasă, alta în rol de preot, alta purtând un prapur dintr-un băț și o năframă albă), ca la o înmormântare adevărată; vezi nota de la p. 120.

80 Scaloianul — Caloianul — cu variantele de nume Scaloian, Calian, Caloiță, Iene, în unele sate Gherman sau, după funcția lui, «Ploaia», «Muma ploii» — este o păpușă de lut în jurul căreia fetele satului săvârșesc o înmormântare simbolică, ca... (vezi pagina 75)

81 vers. Cântecul Caloianului. Versurile «Iene Scaloiene, / Tinerel te-am îngropat, / De pomană că ți-am dat, / Apă multă și mult vin / Să dea norul fără vânt, / Apă multă să ne aducă / Să se facă poame multe!» reiau, aproape vers cu vers, o variantă populară larg răspândită a cântecului cântat la pomana Caloianului: «Iene, Caloiene! / Tinerel te-am îngropat, / De pomană că ți-am dat, / Apă multă și vin mult / Să dea Domnul ca un sfânt, / Apă multă să ne ude, / Să ne facă poame multe!» (variantă citată, între altele, în Jurnalul Național, 20 mai 2013). Autorul a înlocuit invocația religioasă «Să dea Domnul ca un sfânt» cu «Să dea norul fără vânt» și a adăugat începutul «Ianul Scaloianul / E-mpărat încoronat, / Doar pe scaun e purtat!». Alte variante ale cântecului (cu cererea către Caloian să «deschidă porțile» cerului și să «pornească ploile») au fost publicate de T. T. Burada (*Istoria teatrului în Moldova*, I, 1915) și de G. Dem. Teodorescu (*Poezii populare române*, 1885).

E-mpărat încoronat,
Doar pe scaun e purtat!
Iene Scaloiene,
Tinerel te-am îngropat,
De pomană[82] *că ți-am dat,*
Apă multă și mult vin
Să dea norul fără vânt,
Apă multă să ne aducă
Să se facă poame multe!

(Se trece prin fața publicului cu talgerul[83] sau cu scăfița[8485] cu câțiva bănuți, care sunt zornăiți; se trece cu cheta[8687].)

MIREASA: Vine Scaloianul, care și-a strâns bani până la anul!

RUDA: Nu vorbește?

FETELE: Nu vorbește?

RUDA: Nu se împotrivește?

FETELE: Nu se-mpotrivește!

RUDA: Dacă-i om ca toți oamenii, să râdă sau să plângă! Râzi! Că-ți dau împărăție, ce e sub pământ, pe vecie. Plângi! Plângi că-ți iau soarele și-ți ascund

82 pomană — Dar (de mâncare, de băutură) făcut pentru sufletul unui mort; la Caloian, ospățul de la dezgroparea păpușii se numea «pomana Caloianului» (p. (vezi pagina 74)

83 **talger** — taler, farfurie (de lemn sau de metal); **scăfiță** — diminutiv de la *scafă*, vas mic de lemn, căuș (DEX).

84 **chetă** — strângere de bani pentru un anumit scop, colectă (DEX); aici, darurile cerute publicului, ca la pomana Caloianului și la colindat.

85 talgerul — talger — taler, farfurie (de lemn sau de metal) (DEX) (p. (vezi pagina 76)

86 scăfița — scăfiță — diminutiv de la scafă: vas mic de lemn, căuș (DEX) (p. (vezi pagina 75)

87 cheta — chetă — strângere de bani, colectă (DEX); didascalia cere ca, la cântecul Scaloianului, să se treacă printre spectatori «cu talgerul sau cu scăfița», ca la colindat și la umblatul cu Paparuda sau cu Caloianul, unde ceata primește… (vezi pagina 65)

zăvoarele[8889]. Nici nu plânge ce-i de plâns, nici nu râde ce-i de râs.

(Bătrânele tânguitoare se leagănă încet cântând.)

TATĂL: Nu mă căinați, nu mă chemați! Cine stă în lumea asta? Și pământul, pământul se mișcă după soare, praful se ridică în aer, apa curge, șiroaie se scurg pe frunte, fulgerele cine le vede? Melcul, casele când se dărâmă, vântul bate plopu-n câmp, chiar de-i înfrunzit, chiar de e uscat...

MAMA: De ce pleci, unde nu e pic de soare, când la umbră e răcoare? *(Tânguiri.)*

TATĂL: Nu stați și nu ascultați tânguirile oricui! Cine să se-mpotrivească Rudei noastre încă-n viață?

MIREASA: Nu vreau să o cunosc!

[14 (132)]

O FATĂ: Să plece!

ALTĂ FATĂ: Să plece!

MIREASA: I-om da să mănânce, i-om da să bea, numai să se ducă unde cu ochii o vedea!

TATĂL: Aici a vrut să vină!

MAMA: Nu te lăsa furat de somn, somnu-i somn pentru dormit, nu e pentru despărțit! *(Tânguieli.)*

TATĂL: Bună seara, miezul nopții! Nu e noapte pentru toți, e noapte doar pentru chemați. Chemați-nechemați, în noapte toți suntem frați. Fata mea!

FIICA: Aici sunt, tată!

TATĂL: Fata mea! Plec. Departe. Nu ne despărțim și nici nu pierim. E vremea să plec. Plec ca să petrec. Cu florile, cu soarele, cu pământul, cu rădăcini, cu fructele, cu luna, cu muntele. A venit vremea, vă părăsesc. Plec să

88 **zăvor** — drug, încuietoare a ușii sau a porții (DEX).

89 zăvoarele — zăvor — drug, încuietoare a ușii sau a porții (DEX) (p. (vezi pagina 77)

mă întâlnesc cu mama mea, în amintirea ta. Astăzi, mâine faceți nunta[90]. Tu pe cine iubești? *(Tânguitoarele cântă ceva scurt și jalnic.)* Tu cu cine te iubești?

FIICA: Cu Rozmolin!

TATĂL: Vino mai aproape, fiule!

FLĂCĂII *(din ce în ce mai repede, mai ritmat)*:

Să se arate Rozmolin!
Să calce poteca cu picioarele,
Să se înalțe poteca cu soarele
Peste toate văile,
Peste toate dealurile,
Cu dragostea adunată
De la nouăzeci și nouă de fete frumoase
Cu cârpe[91] de mătase[92],
De la nouăzeci și nouă de mirese
Cu cârpe alese,
De la nouăzeci și nouă de grădini
Cu mulți brazi și vișini.

TATĂL: Ia-o și du-te, să faceți nuntă[93]!

RUDA: Vin să te sărut pe frunte, nepoate! *(Se apropie de Tatăl.)*

---

90 nunta — Nunta țărănească tradițională e cel mai bogat ceremonial al vieții de familie, descris pe larg de Simion Florea Marian în Nunta la români (1890); orațiile care o însoțesc au fost publicate, între alții, de G. (vezi pagina 71)

91 **cârpă** — (pop.) basma, năframă purtată pe cap de femei (DEX).

92 cârpe — cârpă — (pop.) basma, năframă purtată pe cap de femei (DEX); «cârpe de mătase», «cârpe alese» — năframele de sărbătoare ale fetelor și miresei (p. (vezi pagina 64)

93 sursa: Suprapunerea nunții peste moarte are temei în obiceiul popular: la moartea unui tânăr necăsătorit se făcea «nunta mortului» (cu bradul, cu mireasă sau mire simbolic), iar cântecele de nuntă și cele de înmormântare împart motive (despărțirea de casă, plecarea fără întoarcere). Vezi Simion Florea Marian, *Nunta la români* (1890) și *Înmormântarea la români* (1892). [Simion Florea Marian — Nunta la români. Studiu istorico-etnografic comparativ (București: Göbl, 1890), archive.org (exemplar Harvard), ro]

BĂTRÂNELELE TÂNGUITOARE *(cor)*:

Zorilor, surorilor![94]
Vă grăbiți să depărtați
Pe născut de naștere,
Pe copil de tinerețe,

[15 (133)]

Pe flăcău de la părinți,
Pe fete de la părinți,
Pe bătrâni de suferință,
Pe copil de neștiință.
Plângeți și voi codrilor,
Plângeți și voi apelor,
Dimpreună pietrelor,
Soție, ne vom despărți,
Lacrimile-ți vor porni.

Plângi tu lună și tu soare,
Mama plânge întristată
Plânset lung de despărțire;
Ține soare ziua mare
Că doar tu ai despărțit
Pe bătrân de suferință,
Pe copil de neștiință.
(Cu fața către Mireasă.)

94 vers. A doua reluare a Cântecului zorilor (vezi nota de la p. 129); de data aceasta textul alunecă din cântecul de înmormântare în cântecul de despărțire al miresei de casa părintească (p. 133: «Ia-ți mireasă ziua bună…») — piesa suprapune, ca și obiceiurile, nunta și moartea.

Mamă, când ne-om despărți,
Lacrimile-ți vor porni!

Ia-ți mireasă ziua bună[9596]
De la tată, de la mumă,
De la fir de romaniță[9798]*,*
De la fete din uliță
Și-ți ia, fată, ziua bună
De la fir de busuioc[99]
Și de la feciorii din joc,
De la fir de lămâiță[100]*,*
De la fete din portiță.

---

95 vers. **Cântecul miresei**, cântecul ceremonial de nuntă care se cântă când mireasa părăsește casa părintească (sau la gătitul și dezbrăcatul voalului): începutul, «Ia-ți mireasă ziua bună / De la tată, de la mumă», e cunoscut în toate provinciile, cu numeroase variante (o înregistrare din Drăguș, județul Brașov, a fost făcută de Alan Lomax la 1 august 1964, cu comentariul etnomuzicologei Emilia Comișel). Seria «De la fir de romaniță, / De la fete din uliță... De la fir de busuioc / Și de la feciorii din joc» și finalul «Taci, mireasă, nu mai plânge / Că pleci de la maică dulce» sunt formule obișnuite ale acestui cântec; autorul le pune însă în gura bătrânelor tânguitoare, după versurile cântecului zorilor, făcând din despărțirea de mireasă și despărțirea de mort un singur cântec. Culegerea clasică a ceremonialului: Simion Florea Marian, *Nunta la români* (1890). [Simion Florea Marian — Nunta la români. Studiu istorico-etnografic comparativ (București: Göbl, 1890), archive.org (exemplar Harvard), ro]

96 Ia-ți mireasă ziua bună — Începutul Cântecului miresei, cântecul ceremonial cu care mireasa e despărțită de casa părintească, de fetele din uliță și de feciorii din joc; e cunoscut în toate provinciile, cu multe variante. (vezi pagina 70)

97 **romaniță** — mușețel, plantă medicinală cu flori albe și miez galben; **busuioc** — plantă aromatică cu rol în obiceiurile de dragoste și de nuntă (cu el se stropește apa sfințită, se fac farmece de dragoste); **lămâiță** — plantă de grădină cu frunze mirosind a lămâie (DEX).

98 romaniță — Mușețel, plantă medicinală cu flori albe și miez galben (DEX); în cântecul miresei, despărțirea «de la fir de romaniță» e despărțirea de grădina fetei (p. (vezi pagina 74)

99 busuioc — Plantă aromatică cu rol însemnat în obiceiurile de dragoste, de nuntă și în cele religioase (cu busuioc se stropește aghiasma, cu busuioc se fac farmece de ursită) (p. (vezi pagina 62)

100 lămâiță — Arbust ornamental cu frunze care miros a lămâie (DEX), crescut în grădini și în ferestre; floare de fată, ca romanița și busuiocul (p. (vezi pagina 70)

Taci, mireasă, nu mai plânge
Că pleci de la maică dulce[101]*.*
Taci, mireasă, nu ofta
Că pleci de la maică-ta.

[16 (134)]

(Flăcăii chiuie, aprind făcliile[102].)

UN FLĂCĂU: Stați! Să-l lăsăm pe Rozmolin să-și adune gândurile!

(Se lasă liniște. Rozmolin se întinde cu fața la pământ.)

TATĂL: Pământe, pământe[103]**!**[104]

De azi înainte
Ai să-mi fii părinte,
Să nu te grăbești
Să mă putrezești.
Că acuma-ți dau
Și nu le mai iau
Spatele mele
În brațele tale
Și fața mea
Sub pajiștea ta…

ROZMOLIN: Soare, dacă ești o stea[105]

---

101 «maică dulce» — mamă iubitoare; formulă stereotipă a cântecului miresei.

102 **făclie** — lumânare groasă sau torță (DEX); alaiurile de nuntă și cele ale mascaților umblau noaptea cu făclii.

103 vers. Versurile Tatălui («Pământe, pământe! / De azi înainte / Ai să-mi fii părinte… Că acuma-ți dau / … Spatele mele / În brațele tale / Și fața mea / Sub pajiștea ta…») au forma și tonul cântecelor ceremoniale de înmormântare în care pământului (țărânii) i se cere să-l primească bine pe mort — în repertoriul funerar oltenesc și bănățean, *Cântecul pământului* («Țărini») urmează Cântecului bradului. N-am găsit textul într-o culegere anume; poate fi o variantă culeasă sau o prelucrare a autorului după acest tip (vezi «nesigur»).

104 Pământe, pământe — Începutul cântecului Tatălui pe moarte («Pământe, pământe! (vezi pagina 73)

105 vers. Distih în manieră de ghicitoare sau de joc de copii («Soare, dacă ești o stea / Spune-mi cine-i maică-ta!»); nu l-am găsit într-o culegere publicată (vezi «nesigur»).

Spune-mi cine-i maică-ta!

(Pauză.)

COR: Acum se lasă o lumină peste casa mea, hai,
Vânturi și ploi, priviți-mă și încetișor veniți!
Venim, venim și ne bucurăm!

ROZMOLIN: Vino, pădure, la nunta mea!

Vino, stea căzătoare, la nunta mea!
Vino, noapte, peste toate, veniți zorilor
Surorilor! Și ne luminați!

(Flăcăii, mascați, poartă în mâini sau pe cap simbolurile: steaua căzătoare, vântul, pământul — simbolul pământului poate fi purtat de o fată —, soarele, luna.)

FETE și FLĂCĂI *(cor)*: Vine în scară
Duh de Mare Neagră[106].

(Apare Steaua căzătoare.)

Din vânt,
Din pământ,

[17 (135)]

Sare-ntr-un picior!
Duhul Mării Negre,
Duh de munți cărunți,
Lin sosește vântul.

(Apare Vântul).

Fluturare flutură,
Frunzele le scutură...

ROZMOLIN: Vino soare, vino lună, vino pământ! (Apar flăcăii cu simbolurile: Soare, Pământ, Lună; dacă e destul de întuneric, se pot aprinde artificii. Toate

106 «Duh» — aici în sensul popular de suflare, vânt, ființă nevăzută a văzduhului; seria «Duhul Mării Negre, / Duh de munți cărunți, / Lin sosește vântul» personifică Vântul, care intră pe scenă (p. 135).

personajele-simboluri[107] se prind în horă[108] în jurul lui Rozmolin și se învârtesc de trei ori[109], spunând):

Cine vrea băț de alun[110][111], să vină ca om bun!

Cine vrea băț de arțar, să vină c-un armăsar!

Cine vrea băț de soc, să nu-i vină a sta în loc!

(Flăcăii scot măștile pe care le aruncă, iar simbolurile le agață de copaci sau le înfig în pământ.)

Nunta! Nunta! Nunta! Nunta!

Nunta! Nunta! Nunta! Nunta!

(Încep dansurile, horele — la lumină de făclii[112], sau la lampioane, lanterne.)

Cortina[113]

107 Învârtirea de trei ori în jurul mirelui (sau a mesei, a bradului) e un gest ritual al nunții tradiționale; cifra trei e cea a descântecelor.

108 personajele-simboluri — Flăcăii mascați care poartă «în mâini sau pe cap simbolurile: steaua căzătoare, vântul, pământul..., soarele, luna» și se prind în horă în jurul mirelui (p. (vezi pagina 74)

109 horă — Dansul popular în cerc închis, cu jucătorii prinși de mâini; încheie nunta și petrecerile satului. (vezi pagina 69)

110 sursa: Versurile horei din jurul mirelui («Cine vrea băț de alun... de arțar... de soc») țin de strigăturile și formulele de joc de la nuntă; alunul și socul au loc important în credințele populare (alunul — lemn apotropaic, socul — lemn cu puteri magice), dar textul nu l-am găsit într-o culegere publicată (vezi «nesigur»).

111 alun — Alunul, socul și arțarul din versurile horei («Cine vrea băț de alun... de arțar... de soc», p. (vezi pagina 61)

112 făclii — făclie — lumânare groasă sau torță (DEX); alaiurile de nuntă și cele ale mascaților umblau noaptea cu făclii; în piesă, făcliile aprinse una câte una măsoară «iertarea» Cerbului (p. (vezi pagina 67)

113 Cortina — Indicația de sfârșit al fiecărei părți (p. (vezi pagina 67)

Partea a doua

La locul de spectacol.

FLĂCĂII: Liniște, oameni buni, liniște! Să auzim greierii din mirișteе. *(Sună din clopoței.)* Liniște, oameni buni, liniște! Să auzim cum trece soarele pe cer și cum boabele de rouă pier! *(Sună din clopoței.)* Liniște, oameni buni, liniște, să auzim fiecare ce povestește și cum din necaz bucuria crește!

(Fetele se așează pe marginea scenei rotunde[114][115], în același rând cu publicul, cu fața spre centrul scenei.)

FETELE: Dimineața rourată, pe o gură de vale tot soare răsare,

Dimineața, dimineața, dimineața, dimineața...
Roșie lumina curge, sânge nu-i că nu se scurge,
Dimineața, dimineața, dimineața, dimineața...
Păsărele vii... păsărele mii...

(Fetele cântă un cântec senin fără cuvinte.)

114 sursa: Piesa e gândită pentru o **scenă rotundă** (spectatorii pe tot conturul, fetele «în același rând cu publicul»), ca spectacol de aer liber «la locul de spectacol», la fel cum jocurile populare cu măști se jucau în cerc, în ograda sau în mijlocul satului.

115 scenei rotunde — Scenă înconjurată de public pe tot conturul, ca la jocurile populare jucate în cerc, în ogradă sau în mijlocul satului; fetele se așază «pe marginea scenei rotunde, în același rând cu publicul», iar Cerbul trece «de-a lungul… (vezi pagina 76)

CERBUL[116] *(strigă)*: Oglinjoare[117] — oglinjoaaaareeeee[118]! Oglinjoare și mărgele[119]! Ace, foarfeci, panglicuțeee!

Vin călare pe mărăcini, tocmai de departe vin!
Aduc dragoste și dor,
Sunt frumos? Nu sunt frumos? Priviți și vă mirați!

[19 (137)]

Avem o mie de ochi sticlind, strălucind, ochi de aur și argint! *(Trece prin fața publicului, de-a lungul marginii rotunde a scenei.)* Cumpără — cumpără! Până nu se termină. Privește-mă în ochi, fătucă[120], fată mare[121][122]!

116 **oglinjoare** — formă populară (cu *j*) pentru «oglinjoare / oglinjoară», diminutiv de la *oglindă*; Cerbul strigă ca negustorii ambulanți (lingurarii, telalii) care vindeau prin sate oglinzi, ace, foarfeci și panglici.

117 sursa: **Cerbul** — personaj cu două izvoare populare. 1) **Jocul cerbului** (sau al căiuților), mascaradă de Anul Nou derivată din jocul caprei, păstrată în Moldova și Bucovina (în zona de munte a Sucevei — Fundu Moldovei — e jocul cerbului, în altele al caprei sau al căiuților): flăcăul-cerb, cu cap sculptat în lemn și coarne, cu trupul din stofă colorată, adesea acoperită cu hârtie creponată, joacă însoțit de o ceată, după modelul jocului caprei din care derivă (în care animalul moare și învie). 2) **Cerbul din colinde**: colindele cu cerb (vânătoarea cerbului, cerbul cu coarne în care stau astrele, feciorii prefăcuți în cerbi) sunt printre cele mai vechi texte ale folclorului românesc — o asemenea colindă stă la temelia *Cantatei profana* (1930) a lui Béla Bartók. Autorul face din cerb un negustor de oglinjoare și mărgele care ademenește fetele, apoi vinovatul judecat și iertat — iar din nunta lui, titlul piesei. Vezi Romulus Vulcănescu, *Măștile populare* (1970). [Béla Bartók — Cantata profana (A kilenc csodaszarvas), Sz. 94 (1930), IMSLP, hu]

118 Oglinjoare — Formă populară (cu j) a diminutivului de la oglindă; Cerbul strigă ca negustorii ambulanți care vindeau prin sate oglinzi, ace, foarfeci și panglici, iar oglinjoarele prinse în coarnele lui — podoabă obișnuită a măștilor de Anul… (vezi pagina 72)

119 mărgele — Șiraguri de boabe colorate, podoabă a fetelor; marfa Cerbului, alături de oglinjoare (p. (vezi pagina 70)

120 **fătucă** — (pop.) fetiță, fată tânără; **fată mare** — fată nemăritată, de măritat (DEX).

121 sursa: Oglinzile pe coarne țin de podoaba măștilor de Anul Nou (capra, cerbul, căiuții sunt împodobiți cu oglinjoare, mărgele, panglici și clopoței); aici devin instrumentul farmecului: fiecare fată își vede în ele propriul chip și îl ia drept chipul cerbului.

122 fată mare — Fată nemăritată, de măritat (DEX) (p. (vezi pagina 68)

(Fata se uită în oglinzile prinse în coarnele cerbului[123].) Spune: sunt urât?

FATA *(își vede chipul)*: Nu ești urât! Ești chiar frumos! Ce față rotundă ai... și ochi negri și lucitori.

CERBUL: Da' de unde! Fața mea e toată blană.

FATA: Vai, ce minți! Ai obraji ca laptele alb...

Ce frumos ești, cerb frumos!

CERBUL *(trece în dreptul altei fete)*: Cumpără, cumpără ce-ți întind și privește preț de-o clipă în ochii mei frumoși și luminoși; ăsta-i prețul!

PRIMA FATĂ: Ai obraji prelungi și roșii, păr bălai ca soarele. Ce frumos ești dragul meu...

CERBUL: Am blana ca cenușa și crăpată ca o scoarță...

A DOUA FATĂ: Nu-i adevărat! Ești frumos că te-aș iubi...

CERBUL *(trece la altă fată, care se repede la mărgelele întinse și își aruncă ochii în oglinzi)*: Tu știi prețul? O privire...

A TREIA FATĂ: Ce guriță mică și dulce ai! De unde ai venit, băiete?

CERBUL: Ia priviți și vă oglindiți! Am capul ca o căldare. Botul mare și umed ca mușchii și obrajii mei miros a iarbă fragedă... *(Trece în dreptul celei de-a patra fete.)*

A PATRA FATĂ *(îi sărută botul, îl mângâie)*: De-aș ști că mă iubești, la tine aș veni și cu lacrimi te-aș ruga să-mi iei nenorocul.

A CINCEA FATĂ *(îi sare în întâmpinare)*: Ce-ai face să-ți pun flori albe în cosiță[124]?

---

123 fătucă — (pop.) Fetiță, fată tânără (DEX) (p. (vezi pagina 68)

124 cosiță — Diminutiv de la coasă, «cosiță»: părul împletit al fetei (DEX); a pune flori în cosița cuiva — gest de dragoste (p. (vezi pagina 67)

CERBUL: Eu, cosiță?... Ha-ha! Părul meu ca peria[125] sperie și ciorile.

A ȘASEA FATĂ *(se apropie împreună cu a șaptea fată de Cerb)*: Ochișorii tăi sunt luminați! Plec cu tine, dragul meu, Cerbișor cu pas ușor...

A ȘAPTEA FATĂ: Ba eu plec cu el! Și de mine să uite și satul și cântatul!

[20 (138)]

(Cerbul[126] împarte fetelor coronițe sau jerbe de flori.)

FETELE *(cântă)*: Suntem fete cu drăguț[127][128][129],

N-am cui spune dorurile,
Vântule, pământule,
Doar tu ne știi gândurile;
Vântu-i aer vânturat,
Mă tem că ne spune-n sat;
Drumu-i jalnic ca și mine,
Satul mă dă de rușine!

FETELE *(dialog)*:

125 **perie** — aici: blana aspră a cerbului, comparată cu o perie.

126 Cerbul — Cerbul are în folclorul românesc două înfățișări, pe care piesa le adună. (vezi pagina 64)

127 **drăguț** — (pop., substantivat) iubit (DEX).

128 vers. Cântec de dor de tipul doinelor de dragoste («Vântule, pământule, / Doar tu ne știi gândurile... Drumu-i jalnic ca și mine, / Satul mă dă de rușine!»). Nu l-am găsit într-o culegere publicată; versul «Drumu-i jalnic ca și mine» a fost folosit și la p. 125 («Drumu-i jalnic ca și mama...»), ceea ce sugerează o prelucrare a autorului după tipul acesta (vezi «nesigur»).

129 drăguț — (pop., substantivat) Iubit (DEX) (p. (vezi pagina 67)

— Ia-ne, Cerb, unde vrei!
— Culcă-ne în ierburi grase.
— Așterne-ne flori de tei…
— Vom dormi noaptea de vară.
— Vino să-ți sărut ochișorii.
— Dacă vrei să nu vorbesc, nu vorbesc!
— Dacă vrei să nu aud, nu aud!
— Lasă-mă să-ți cânt, să-ți descânt[130]*!*

CERBUL: De vorbești, sau de cânți, tot despărțire se cheamă! Cine vine cu mine în pădure vorbește cu izvorul și cântă ca luna între frunze…

FATA: Dacă mi-o fi dor de sat, de mamă mi-oi vorbi și oi cânta în gând și nu te-oi supăra!

CERBUL: E semn de om, cântatul; doar eu am drept să chem la dragoste și la iubit. Voi o să ascultați și-o să veniți în nopțile de vară, cu mine să vă iubiți!

MIREASA: Măi mândruț[131], nume de domn[132][133],
Mândre ți-s sprâncenele,
Mai mândru ți-i numele,
Mersul ți-este legănat;
Rozmolin cătărămat[134][135]*.*

O FATĂ: Mândrule ce te-am iubit,

---

130 descânt — a descânta — a rosti un descântec, formulă magică populară, spusă sau cântată, pentru vindecarea, apărarea sau alungarea unui rău (DEX). (vezi pagina 67)

131 **mândruț** — (pop.) diminutiv afectiv de la *mândru*: iubit (DEX).

132 vers. Versurile Miresei și ale fetei («Mândre ți-s sprâncenele, / Mai mândru ți-i numele… Dulce-ai fost la sărutat, / Bucuroasă te-am uitat!») sunt formule obișnuite ale cântecului de dragoste și ale strigăturilor (portretul iubitului, apoi despărțirea ironică); nu le-am găsit grupate astfel într-o culegere publicată (vezi «nesigur»).

133 mândruț — (pop.) Diminutiv afectiv de la mândru: iubit (DEX) (p. (vezi pagina 70)

134 **cătărămat** — (înv. și reg.) încheiat cu cataramă (MDA); epitet al flăcăului gătit de sărbătoare, cu brâu sau chimir cu catarame.

135 cătărămat — (înv. (vezi pagina 64)

Dulce-ai fost la sărutat,
Bucuroasă te-am uitat!

[21 (139)]

MIREASA: Rozmolin cătărămat,
Dulce-ai fost la drăgostit[136][137],
Bine că te-am părăsit!

(Cerbul râde și luând fetele de mână se retrage într-o parte a scenei. Fetele fac roată în jurul Cerbului, încep să joace fără cântec, în ritm din ce în ce mai sacadat. Apar Bătrânele tânguitoare-cântătoare.)

BĂTRÂNELE: Cine despărțește dragi[138]
Poartă-i corbii carnea-n fagi,
Oasele printre copaci,
Poartă-i corbii carnea-n nuci,
Oasele printre uluci[139][140].

(Bătrânele țipă, strigă, făcând semne cu mâna, cu batista, cu crengi.)

— Cerbul, cerbul!
— Prindeți cerbul!
— Cerbul, cheamă fetele, să le fure betele[141][142]*!*
— Fetele, fetele!!!
— Flăcăi, păziți fetele!
— Cerbul cheamă fetele, să le fure betele!!!

FLĂCĂII *(se agită, se strâng în jurul lui Rozmolin)*:

---

136 **a drăgosti** — (pop.) a se iubi, a se dezmierda (DEX).

137 drăgostit — a drăgosti — (pop.) a se iubi, a se dezmierda (DEX) (p. (vezi pagina 67)

138 vers. Blestemul celui care desparte doi îndrăgostiți («Cine despărțește dragi / Poartă-i corbii carnea-n fagi, / Oasele printre copaci…») e un motiv cunoscut al doinelor de dragoste și al blestemelor populare (răsplata celui care desparte «doi iubiți»: să-i ducă corbii carnea, să-i rămână oasele neîngropate). Nu am găsit într-o culegere accesibilă varianta exactă de aici (vezi «nesigur»).

139 **ulucă** — scândură (de gard); pl. *uluci* — gard de scânduri (DEX).

140 uluci — ulucă — scândură de gard; pl. (vezi pagina 77)

141 **bete** — pl. de la *bată*: brâu îngust, țesut în culori, cu care fetele și femeile își încing mijlocul peste ie și catrință (DEX); a-i fura fetei betele — a o necinsti.

142 betele — bete — pl. (vezi pagina 61)

— Să plecăm să prindem cerbul!

— Rozmolin, condune-n codru[143]*!*

— Rozmolin, să luăm și furci?

— Rozmolin, să luăm cuțite?

(Flăcăii se împrăștie și înconjoară cercul de fete. La un semn se avântă și patru băieți fură fete, iar trei îl prind pe Cerb.)

FLĂCĂII: L-am prins, l-am prins

Când soarele s-a aprins!

(Îi aruncă un laț de gât[144], îl încadrează și bătând din palme sau din tobe, care se pot ascunde în pălării sau în căciuli, îl împing către public.)

ROZMOLIN: Cine ești?

UN TÂNĂR: Cine ești și spune-mi cum te numești? *(Cerbul dă din cap.)*

[22 (140)]

ROZMOLIN: Cine ești și cum te cheamă?

UN TÂNĂR: Dar la rele cin’ te-ndeamnă?

CERBUL: Eu sunt eu

Și mă cheamă cum știu eu!

ROZMOLIN: Un’te duci[145]

Numa-n fustă și papuci?

CERBUL: Mă dusei în codrul verde[146]

Să fiu drăgălaș la fete!

(Flăcăii fluieră și bat din tobe. Cerbul se sperie.)

UN TÂNĂR: Rozmolin, cum să-l pedepsim?

ALT TÂNĂR: Rozmolin, să-l omorâm?

---

143 «condune-n codru» — tipărit așa; înțelesul este «condu-ne-n codru» (du-ne în pădure).

144 **laț** — ochi de frânghie care se strânge, ca la prinderea vânatului (DEX).

145 «Un’te duci / Numa-n fustă și papuci?» — formule populare cu elizie: *un’ te* = unde te, *numa* = numai; versurile parodiază strigătura de batjocură.

146 **mă dusei** — perfect simplu popular (= m-am dus), propriu graiurilor din Oltenia și Muntenia.

ROZMOLIN: Cine omoară cerbul o să-i poarte coarnele! Cerbul se omoară la vânătoare, nu și când e hoț de fată mare!

FLĂCĂII: — Trebuie să-l pedepsim!

— Trebuie să-l pedepsim! Să-l pedepsim!
— Cum să-l pedepsim?
— Cum să-l pedepsim?

ROZMOLIN: Să-l dăm pe mâna harapilor! Dar cu fetele? Să ne spună cum și ce s-a întâmplat?

FETELE: — Nu suntem vinovate!

— Am vrut să mă logodesc.
— Am vrut un iubit cu care să mă iubesc.

MIREASA: Mi-a spus vorbe bune, am crezut tot ce ne spune.

O FATĂ: Am vrut să mă logodesc.

MIREASA: Logodnic[147] cu ochi cusuți,
Am luat slutul dintre sluți!
FETELE *(cor recitat tărăgănat și melancolic)*:

147 Logodnic — Tânărul cu care o fată s-a logodit — logodna fiind, în ceremonialul tradițional, făgăduiala de căsătorie care precede nunta (DEX) (p. (vezi pagina 70)

În loc de flăcău frumos[148]*,*
Ochii noștri ce zăriră?
O dihanie[149] *păroasă*[150]
Cu un cap
Ca de drac.
Și la față,
Ca o rață,
Cu ochi mari
Ca de măgari,

[23 (141)]

Buze moi
Ca de broscoi[151][152]*,*
Buze moi și subțirele
Ca dunga de la podele,
Cu dinții de chihlimbar[153][154]*,*
Ascuțiți ca niște pari,
Cu picioare
De cocoare[155][156]*...*

(Se lasă tăcerea. Bătrânele tânguitoare se retrag.)

ROZMOLIN: Să vină harapii! Să vină harapii!

148 vers. «Portretul» batjocoritor al cerbului («O dihanie păroasă / Cu un cap / Ca de drac... Cu ochi mari / Ca de măgari») e construit în maniera strigăturilor satirice și a «portretelor» grotești din orațiile de nuntă (cu rime în versuri scurte); nu l-am găsit într-o culegere publicată (vezi «nesigur»).

149 **dihanie** — fiară, sălbăticiune; ființă monstruoasă, sperietoare (DEX).

150 dihanie — Fiară, sălbăticiune; ființă monstruoasă, sperietoare (DEX) (p. (vezi pagina 67)

151 **broscoi** — broască mare; masculul broaștei (DEX).

152 broscoi — Broască mare; masculul broaștei (DEX) (p. (vezi pagina 62)

153 **chihlimbar** — rășină fosilă, gălbuie, străvezie (DEX); dinții «de chihlimbar» — galbeni.

154 chihlimbar — Rășină fosilă, gălbuie, străvezie (DEX); dinții «de chihlimbar» — galbeni (p. (vezi pagina 65)

155 **cocoare** — (pop.) pl. de la *cocor*, pasărea migratoare cu picioare lungi (DEX).

156 cocoare — (pop.) Pl. (vezi pagina 66)

(În sunet de cimpoi[157] și dairea[158] apar harapii, chiuind, țipând, sărind într-un picior, scoțând limba. Harapul cu bici lung pocnește, al doilea harap face tumbe etc.)

ROZMOLIN: Stai! *(Înfige un bețișor scurt și subțire în pământ și leagă frânghia în care e prins Cerbul.)* Tu, Cerb, aici să rămâi până ce ți-o trece pedeapsa! Așa să fie!

FLĂCĂII *(cor)*: Așa să fie!

CERBUL *(se zbate, fără să poată scăpa din legătură)*: Eu sunt cerb și cerbii fug în pădure, prin tufișuri, la izvoare printre brazi. Nu! Nu! Eu sunt cerb!

(Harapii fac din nou hărmălaie[159]; cimpoiul cântă.)

HARAPUL TÂNĂR: Tăceți! *(Se face liniște.)* De ce ne-ai chemat! Ce ți s-a-ntâmplat? Cu ce să-ți fiu de folos?

ROZMOLIN: Iată Cerbul! El a greșit și trebuie pedepsit!

HARAPUL TÂNĂR: Cum să-l pedepsim?

ROZMOLIN: Cu ploaie, cu vântul, cu pământul, cu broaște râioase[160], cu zări pâcloase[161][162], cu păsări și crengi...

(Vacarm de sunete și de gesturi, tumbe, țipete.)

HARAPUL TÂNĂR: Bine, te-om asculta! Dar să plecați până noi om termina! *(Flăcăii ies.)* Să vină vântul, ca gândul, înconjurând pământul!

---

157 **cimpoi**, **dairea** — vezi notele de la p. 120 și p. 123.

158 cimpoi — Instrument popular de suflat: un burduf de piele (de capră sau de oaie) în care se suflă aer, cu un tub cu găuri pentru melodie și unul sau două tuburi pentru isonul neîntrerupt (DEX). (vezi pagina 66)

159 hărmălaie — (pop.) Gălăgie, larmă mare (DEX) (p. (vezi pagina 69)

160 **râios** — plin de negi (despre broasca râioasă); **pâclos** — acoperit de pâclă, ceață (DEX).

161 pâcloase — pâclos — acoperit de pâclă, de ceață (DEX) (p. (vezi pagina 72)

162 râioase — râios — plin de negi (despre broasca râioasă) (DEX) (p. (vezi pagina 74)

(Apare un flăcău cu simbolul-vânt, învârtind o vâjâitoare[163][164]. Cimpoiul cântă prelung.)

HARĂPIȚA TÂNĂRĂ (bătând din tobă, tamburină[165] și dansând în pași ritmați în jurul Cerbului): Antan — tantant — ratantantand[166]! Uiu-iu! Uiu! Uiu! Să vină păsările! Să-i ciupească nările! Antan-antan! Vaiaiai! Aiaiai!

(Harapii tineri se transformă în păsări.)

HARAPUL TÂNĂR: Ce-ai căutat în sat la fete de măritat,
să le spui ce n-au aflat, să uite ce n-au uitat?

ALT HARAP: Iar când vântul a suflat,
Vestea rea a și sosit;
Păsările răpitoare
Au venit să te doboare,
Cerb, cerb, cerbișor!

(Păsările îl ciupesc și îl aleargă.)

HARĂPOAICA BĂTRÂNĂ: De suraiul[167] fetelor[168]

---

163 **vâjâitoare** — (reg.) zbârnâitoare: obiect care, învârtit sau purtat de vânt, scoate un vâjâit (ca cea pusă la zmeul de hârtie sau cea pentru speriat păsările) (DEX, MDA).

164 vâjâitoare — (reg.) Zbârnâitoare: obiect care, învârtit sau purtat de vânt, scoate un vâjâit (DEX, MDA); flăcăul-Vânt o învârte pe scenă (p. (vezi pagina 77)

165 Onomatopee care imită bătaia tobei și a tamburinei, ca în numărătorile copiilor («Antanana…»).

166 tamburină — Tobă mică, cu o singură membrană întinsă pe un cerc cu zurgălăi, bătută cu mâna (DEX); în piesă, sinonim cu daireaua harapilor (p. (vezi pagina 77)

167 **suraiul** — tipărit așa. Cuvântul nu apare în DEX, MDA sau în dicționarele de regionalisme cuprinse în dexonline (există doar *suraie*, «vacă sură»). Din context (seria «De jalea feciorilor, / De plânsul surorilor, / De dorul voinicilor») se cere un substantiv de durere sau de dor; poate fi o greșeală de tipar sau un regionalism neînregistrat (vezi «nesigur»).

168 suraiul — Cuvânt tipărit așa, negăsit în DEX, MDA și în dicționarele de regionalisme din dexonline (există doar suraie, «vacă sură»); din context — «De suraiul fetelor, / De jalea feciorilor» — se cere un substantiv de durere sau de dor:… (vezi pagina 76)

De jalea feciorilor,
De plânsul surorilor,
De dorul voinicilor!

CERBUL *(încolțit și țopăind în jurul bățului de care e legată frânghia)*:

Pădure — pădure,
Dragă mi-ai fost mie
Din copilărie.
Aici mă usuc,
Tare-aș vrea să fug!

(Harăpița tânără sau bătrână, sau eventual alte două fete, cu crengi în mână, se apropie de Cerb — de preferat este ca grupul harapilor să cuprindă zece membri în total.)

FETELE *(dialog)*: — Eu îl ascund când paște, paște, paște!

— Eu îl umbresc când se-apleacă la izvor să beie[169], beie, beie[170]!

— Aaaiii! Ai! Ai! Ai!

[25 (143)]

— Cum îl ascundem? Cum îi potolim foamea! Oboseala!

— Uhuhuuuu-iu-iuu-iu-iu! Mușcați-ai limba din gură[171]!

— Cântecul să nu-l mai zici, nici să mai colinzi[172] pe aici[173]!

(Fetele îl biciuiesc cu crengi înfrunzite și înflorite.)

FETELE *(cântând)*: Geme codru, geme[174],

169 **să beie** — formă populară de conjunctiv pentru «să bea» (DEX).

170 beie — să beie — formă populară de conjunctiv pentru «să bea» (DEX) (p. (vezi pagina 61)

171 «Mușcați-ai limba din gură» — formulă de blestem: să-ți muști limba (= să nu mai poți cânta); cf. versul următor, «Cântecul să nu-l mai zici, nici să mai colinzi pe aici!».

172 **a colinda** — a umbla cu colinda, din casă în casă, în ajunul Crăciunului și al Anului Nou; aici și în sensul de «a umbla, a hoinări» (DEX) — Cerbul ca personaj de colindă (vezi nota de la p. 136).

173 colinzi — a colinda — a umbla cu colinda din casă în casă în ajunul Crăciunului și al Anului Nou; aici, în blestemul fetelor către Cerb («Cântecul să nu-l mai zici, nici să mai colinzi pe aici!», p. (vezi pagina 66)

174 vers. «Geme codrul» e o formulă inițială obișnuită în doinele și cântecele de jale; continuarea («Vine Fata-ploaie / Crengile se-ndoaie, / Fata uitată / Și nemăritată») e prelucrarea autorului, care pregătește intrarea Ploii (vezi «nesigur»).

Geme codrul, geme,
Geme de blesteme;
Geme că i-e rău,
Că-l plouă mereu!
Geme codrul, geme,
Vine Fata-ploaie[175][176]
Crengile se-ndoaie,
Fata uitată
Și nemăritată,
Vine Fata-ploaie!

(Apare Fata-ploaie, una din harăpițele tinere.)

CERBUL: Oh! Unde să fug, să nu mă mai ajung
Nici eu, nici umbra, nici moartea,
Unde ziua e ca noaptea!

(Fata nemăritată — Ploaia — are o glugă[177] udă, lipită pe cap, părul ud, fața udă și de mâini îi sunt legate căușe[178] multe de cărat apă[179].)

PLOAIA: Vai de tine — păsările!

175 sursa: **Fata-ploaie** — personificarea ploii ca fată nemăritată, dedusă din ritualurile de ploaie în care rolul principal îl au fetele: Paparuda (o fată îmbrăcată în frunze, udată cu apă de săteni) și Caloianul (păpușa căreia i se spune, în unele sate, *Ploaia*, *Ploița*, *Muma ploii*). Detaliile costumului («glugă udă», «căușe multe de cărat apă», p. 143) sunt ale autorului.

176 Fata-ploaie — Personificarea Ploii ca fată «uitată / Și nemăritată», cu glugă udă și cu «căușe multe de cărat apă» legate de mâini, care îl adăpostește pe Cerb și îl adoarme cu un cântec de leagăn (p. (vezi pagina 68)

177 **căuș** — vas de lemn în formă de lingură mare, cu coadă scurtă, cu care se scoate apa (DEX).

178 căușe — căuș — vas de lemn în formă de lingură mare, cu coadă scurtă, cu care se scoate apa (DEX) (p. (vezi pagina 64)

179 glugă — Acoperământ de cap, ascuțit, din dimie sau din postav, cusut la haină sau purtat separat, împotriva ploii (DEX); Ploaia are «o glugă udă, lipită pe cap» (p. (vezi pagina 68)

Vai de tine — crengile!
Păsările — crengile!
Te aleargă, te gonesc
Păsările — crengile!
Ce-ai făcut?

CERBUL: Oh, fată uitată, n-am făcut nimic! Ce să fac când n-am cui să fac?

PLOAIA: Repezite, țopăite, pe pitite, pe șoptite, răzlețite, asmuțite, grăbite și negrăbite, aud sunete, tropote, tunete!

CERBUL: Vai, ascunde-mă, fată frumoasă, ascunde-mă în poala ta!

[26 (144)]

PLOAIA: Abia, bia, bia![180] Culcă-te, adormi aici! Eu te mângâi, tu adormi! N-o să vină nimenea, nici să te trezească, nici să te gonească, să te pedepsească!

A, a, a, a, a, a, a, a!
Eu te legăn și nu plec.
Nimeni nu m-așteaptă
În prag sau în poartă.
Toți mă cheamă să dau mâna.
Cine vrea să mă sărute?
Când eu vreau să-l sărut,
El s-ascunde de urât!
Când m-apropii să-l mângâi,
El se-ascunde cel dintâi!
A, a, a, a, a, a, a, a!
Rabdă gură dacă nu-i[181]*!*

(Harapii se apropie și privesc scena. Harapul tânăr îi cheamă pe ceilalți cât mai departe de grupul Ploaie — Cerb.)

180 «Abia, bia, bia… A, a, a, a» — formule de cântec de leagăn (*nani-nani*): Ploaia îl adoarme pe Cerb ca pe un copil.

181 «Rabdă, gură, dacă nu-i» — zicală populară: rabdă de foame, dacă nu ai ce mânca; aici, cu sensul de resemnare în dragoste.

HARAPUL TÂNĂR: Chemați Ploaia! Paparudele!

(Harăpița tânără se transformă în paparudă[182][183] și cântă dansând):

182 sursa: **Paparuda** (Dodoloaia, Păpăruga; la aromâni Pirpiruna, la sârbi și croați Dodola, la bulgari Peperuna sau Perperuda) — ritual de aducere a ploii: o fată (uneori mai multe), îmbrăcată într-un costum de frunze și ramuri verzi, trece cu alaiul ei pe la toate casele satului, joacă și cântă bătând din palme și pocnind din degete, iar gospodinele o udă cu găleți de apă; la sfârșit costumul de frunze e aruncat într-o apă curgătoare. Odinioară legat de a treia săptămână după Paști, ritualul s-a practicat apoi oricând venea seceta. Descrieri clasice: Simion Florea Marian, *Sărbătorile la români* (1898–1901); Mihai Pop, *Obiceiuri tradiționale românești*. [Simion Florea Marian — Sărbătorile la români, vol. II (1899) și III (1901), ed. Academiei Române, archive.org, ro]

183 paparudă — Paparuda — cu variantele Papaluga, Păpăruga, Dodoloaia, iar la popoarele vecine Dodola (sârbi, croați), Peperuda, Perperuna (bulgari), Pirpiruna (aromâni) — este ritul de chemare a ploii în care o fată (sau un grup de fete și… (vezi pagina 73)

Paparudă-rudă[184]*,*
Vină de ne udă,
Paparudă-udă,
Vină de ne udă,
Ca să-nceapă ploaie,
Să curgă șiroaie,
Cu găleata, leata,
Peste toată zloata[185][186]*!*

CERBUL: Vai, m-am udat! O să-mi fie frig, ce mă fac, iar mă prinde! Vai! M-a plouat cu găleata!

HARAPUL TÂNĂR: Stați puțin! Să ne gândim! Să vedem cine îl iartă! *(Către public.)*

Dacă-mi dați un ban[187]*,*
Îl iertăm un an.

[27 (145)]

(Se aprinde o făclie.)
Dacă-mi dați doi bani,
Îl iertăm doi ani!
(Se aprinde altă făclie.)
Dacă-mi dați trei bani
Îl iertăm trei ani!
(Se aprinde a treia făclie.)

---

184 vers. Cântecul paparudelor. Varianta cea mai cunoscută: «Paparudă-rudă, / Vino de ne udă / Cu găleata-leata / Peste toată gloata, / Cu ciubărul-bărul / Peste tot poporul. / Dă-ne, Doamne, cheile / Să descuiem cerurile, / Să pornească ploile, / Să curgă șiroaiele, / Să umple pâraiele...» (citată, între altele, în Jurnalul Național, 20 mai 2013; forma «Vină de ne udă», folosită și de autor, e atestată în alte variante). Autorul a păstrat începutul și rima *găleata–leata*, a adăugat «Paparudă-udă», a pus «Ca să-nceapă ploaie, / Să curgă șiroaie» în locul invocației religioase și a schimbat «Peste toată gloata» în «Peste toată zloata» (vezi nota următoare).

185 **zloată** — lapoviță, vreme urâtă cu ploaie amestecată cu zăpadă; noroi (DEX). În cântecul popular versul este «Peste toată gloata» (= peste toată mulțimea); *zloata* poate fi o schimbare voită a autorului sau o greșeală de tipar (vezi «nesigur»).

186 zloata — zloată — lapoviță; vreme urâtă, cu ploaie amestecată cu zăpadă (DEX). (vezi pagina 77)

187 Formula «Dacă-mi dați un ban, / Îl iertăm un an» imită strângerea darurilor de la gazde și spectatori, ca la colindat, la Paparudă și la jocurile cu măști.

Dacă-mi dați cinci bani,
Îl iertăm cinci ani!
(Se mai aprind două făclii.)
Dacă-mi dați banii toți
Îl iertăm și pentru morți[188]*!*

(Ceilalți harapi îl aleargă pe Cerb cu făcliile în mână, țipând; îl hăituiesc. Cerbul aleargă și se ascunde după propriile sale mâini. Harapii îi pierd urma.)

HARAPII: — Parcă a intrat în pământ
— Parcă a plecat în lună.
— Parcă s-a ascuns în noapte.
— Unde-o fi de nu-l găsim?
— Unde să fie!
— Să ne mai odihnim și noi.
— Să mai dansăm puțin, să ne treacă de venin[189]*!*

(Încep dansul. Cimpoiul cântă. Apoi Cimpoierul tace și se apropie de Cerb. Harapii dansează înainte fără muzică. Apare și Harapul bătrân.)

BĂTRÂNUL: Aoleu și vai de mine,
Cerbule, ce s-a-ntâmplat?

CERBUL: Uite, sunt bolnav, bolnav de frică! *(Cimpoiul îi imită văicăreala.)*
Soarele mă urmărește,
Ploile mă biciuiesc,
N-am unde să mă feresc!

[28 (146)]

BĂTRÂNUL: Să ții minte ce ți-oi spune:
Să nu te ții după fete,
Să nu vrei decât iarbă verde!

CERBUL: Aoleu și vai de mine! Am pățit-o de rușine! *(Cimpoiul îl imită.)* Taci, cimpoiule, odată,

188 Hazul formulei stă în «iertarea pentru morți», parodie a pomenilor și a iertăciunilor de la înmormântare.

189 «să ne treacă de venin» — (pop.) să ne treacă de supărare, de necaz (*venin* = fiere, amărăciune) (DEX).

îți bați joc
de cel fără noroc?
Taci, n-auzi?
Ce ți-am spus?
Și sunt singur, alergat,
Hăituit și nemâncat.

(Cimpoiul îl imită.)

BĂTRÂNUL: O, săraca baba mea[190],
S-a-necat în Dunărea;
Dar nici eu nu m-am lăsat,
Altă babă mi-am luat!

(Cerbul și Bătrânul sunt prinși.)

BĂTRÂNA: I-am găsit veniți încoace!
Săracul moșneagul meu,
Tare-i prost și nătărău[191192]!
Umblă noaptea teleleu[193194],
Stă și n-are nici un leu.
El e el, și eu sunt eu,
Ptiu! Bătu-te-ar Dumnezeu!

HARAPII *(către Cerb)*: — Ah, te-am prins,
sălbăticiune[195196]!

---

190 vers. Strigătură hazlie de tipul celor care se strigă la joc («O, săraca baba mea, / S-a-necat în Dunărea; / Dar nici eu nu m-am lăsat, / Altă babă mi-am luat!»), răspunsă de replica Bătrânei («Săracul moșneagul meu, / Tare-i prost și nătărău!…»), ca în disputele moș–babă ale mascaților. N-am găsit-o într-o culegere publicată (vezi «nesigur»).

191 **nătărău** — (pop.) prostănac, nătâng (DEX).

192 nătărău — (pop.) Prostănac, nătâng (DEX) (p. (vezi pagina 71)

193 **teleleu** — (adv., pop.) fără rost, hai-hui; «a umbla teleleu» — a hoinări (DEX).

194 teleleu — (adv., pop.) Fără rost, hai-hui; «a umbla teleleu» — a hoinări (DEX) (p. (vezi pagina 77)

195 **sălbăticiune** — animal sălbatic, fiară (DEX). (vezi pagina 75)

196 sălbăticiune — Animal sălbatic, fiară (DEX) (p. (vezi pagina 75)

— Ce pedeapsă să îți dăm?
— Tu să țopăi când cântăm!
— Să fie veselie-n sat!
— Să mă faci să râd de moarte!
— Să-i dăm foc, să îl prăjim!
— Cu muzici să-l biciuim!
— Pe râu să-l azvârlim!

(Dansuri în jurul cerbului, tumbe, chiuituri.)

(Apar flăcăii călare pe „căiuți[197]”[198]. Harapii se amestecă dând naștere unui dans rapid, în sunetele cimpoiului, tamburinelor, fluierelor[199] și trompetelor de iarmaroc[200][201], a fulgilor și baloanelor aruncate peste tot și peste toate. Din nou tumbe, sunete ciudate, alaiul[202] Cerbului. Se petrece ritualul „Cerbului”[203] în ropote ritmate de tobe și pas în tact.)

197 **căiuți** — (reg.) căluți (MDA): căluți de lemn împodobiți, «încălecați» de flăcăi în **jocul căiuților**, mascaradă de Anul Nou din Moldova înrudită cu jocul caprei și cu jocul cerbului.

198 **iarmaroc** — (pop.) târg mare, bâlci (DEX).

199 sursa: «Ritualul Cerbului» — vezi nota de la p. 136 (jocul cerbului, mascaradă de Anul Nou derivată din jocul caprei).

200 fluierelor — fluier — instrument popular de suflat, un tub de lemn cu găuri, fără ancie (DEX); fluierele intră în larma alaiului Cerbului (p. (vezi pagina 68)

201 iarmaroc — (pop.) Târg mare, periodic, bâlci (DEX); «trompetele de iarmaroc» și «hărmălaia de bâlci» dau finalului aerul unei petreceri de târg (p. (vezi pagina 70)

202 alaiul — Cortegiul ceremonial — al nunții, al mascaților, al cerbului —, care trece prin sat cu muzică, chiote și jocuri: «alaiul Cerbului» (p. (vezi pagina 61)

203 căiuți — căiuți — (reg.) căluți (MDA): căluți de lemn sau de stofă, împodobiți, «încălecați» de flăcăi în jocul căiuților, mascaradă de Anul Nou din Moldova înrudită cu jocul caprei și cu jocul cerbului (p. (vezi pagina 62)

FLĂCĂII: Frunzuliță[204] artănaș[205][206],
Bate toba harăpaș,

[29 (147)]

Și mi-o bate la podele
Ca să nu mai facă rele,
Și mi-o bate la pământ
Ca să nu mai crească vânt.
Colo-n valea vălicică[207][208]
Este-o fată frumușică
Într-o casă mititică;
Dacă Cerbul o sărută
Nimenea nu-l mai ajută,
Nimenea nu îl mai scapă
Nici de foc și nici de apă.
Hai cu toți să ne-apucăm
Și pe Cerb să-l descântăm[209]*:*
Fetele să nu le vadă,
Ci doar pădure și iarbă;
În sat să nu mai încapă,
Ci doar în râul cu apă!
(Flăcăii se aliniază săltându-se pe căiuții lor.)

---

204 «Frunzuliță...» — începutul obișnuit al cântecelor și strigăturilor populare cu formulă vegetală («Frunză verde de...»). **artănaș** — cuvântul nu apare în dicționarele cuprinse în dexonline; poate fi un nume de plantă regional sau o formă coruptă (cf. *arțăraș*, «arțar mic») (vezi «nesigur»). **harăpaș** (versul următor) — diminutiv de la *harap*, format pentru rimă.

205 Frunzuliță — Începutul formulaic al cântecelor și strigăturilor populare cu invocație vegetală («Frunză verde de...», «Frunzuliță...»), care dă rima versului următor (p. (vezi pagina 68)

206 artănaș — Cuvânt negăsit în dicționarele din dexonline; poate fi un nume de plantă regional sau o formă coruptă (cf. (vezi pagina 61)

207 **vălicică** — diminutiv popular de la *vale*, format pentru rimă (cf. «frumușică», «mititică»).

208 vălicică — Diminutiv popular de la vale, format pentru rimă (p. (vezi pagina 77)

209 **a descânta** — a rosti un descântec, formulă magică populară pentru vindecarea sau alungarea unui rău (DEX); aici, a-l «lega» pe Cerb să nu mai ademenească fetele.

Hei! Hei!
Hei! Hei!
Hei!
Hei!
Hei!
Am ieșit să vânăm
Dimineții ne-nchinăm!

(Se aud clopotele satului[210] bătând rar și solemn.)

FLĂCĂII: — Soare, ție ne-nchinăm!

— Cer senin, ne-nchinăm!
— Ție viața ți se-nchină!
— Ție nunta ți se-nchină!
— Satele cu fetele,
— Câmpiile cu florile,
— Măgurile cu fiarele[211]
— Poienile cu zânele,
— Luncile cu cântecele,
— Stâncile cu caprele,
— Dumbrăvile[212], izvoarele[213],

[30 (148)]

— Bălțile cu peștele,
— Dumbrăvi mari și umbricioase,
— Văi adânci și răcoroase!

(Se lasă liniște, apoi harapii, în hărmălaie de bâlci, îi înconjoară pe flăcăi.)

HARAPII: — Și Cerbul?

---

210 sursa: Seria de închinăciuni («Soare, ție ne-nchinăm! / Cer senin, ne-nchinăm!… Satele cu fetele, / Câmpiile cu florile…») urmează tiparul urărilor și colindelor de enumerare, în care toate părțile lumii aduc omagiu; nu reproduce un text popular anume.

211 **măgură** — deal mic, movilă, adesea împădurit (DEX).

212 **dumbravă** — pădure mică, luminoasă, crâng (DEX).

213 Dumbrăvile — dumbravă — pădure mică, luminoasă, crâng (DEX) (p. (vezi pagina 67)

— Trebuie să-l priponim[214][215]!

— Trebuie să-l urgisim[216][217]!

(Flăcăii fluieră din degete până harapii se potolesc.)

ROZMOLIN: Iertați-l că și noi l-am iertat[218]!

Bucurați-vă de ziuă, de soare,
de roua ca mărgăritare[219][220]!

ALT FLĂCĂU: Plecați sau nu plecați, dar de nuntă să vă bucurați!

(Harapii ies în alaiul specific lor; apar fetele; încep dansurile și, dacă e cazul, nunta.)

Cortina
1971

214 **a priponi** — a lega un animal (calul, vita) cu o frânghie de un țăruș, ca să pască fără să fugă (DEX).

215 priponim — a priponi — a lega un animal cu o frânghie de un țăruș, ca să pască fără să fugă (DEX) (p. (vezi pagina 74)

216 **a urgisi** — a prigoni, a trata cu asprime și dușmănie (DEX).

217 urgisim — a urgisi — a prigoni, a trata cu asprime și dușmănie (DEX) (p. (vezi pagina 77)

218 sursa: Iertarea Cerbului închide piesa în spiritul obiceiurilor de Anul Nou și al nunții: jocul cu măști se sfârșește cu reconcilierea și cu horele (ca în jocul caprei, din care derivă jocul cerbului, animalul ucis învie).

219 **mărgăritar** — perlă (DEX); roua «ca mărgăritare» — imagine curentă în poezia populară.

220 mărgăritare — mărgăritar — perlă (DEX); roua «ca mărgăritare» — imagine curentă în poezia populară (p. (vezi pagina 70)

GLOSAR DE TERMENI

Glosar unificat pentru «Nunta cerbului», spectacol popular-folcloric de Paul Cornel Chitic (1971): obiceiurile și personajele tradiționale pe care e clădită piesa, termenii regionali și arhaici, instrumentele, portul și termenii de teatru; noțiunile centrale — Caloianul (Scaloianul), Paparuda, Cerbul, Capra, harapii, cântătoarele-tânguitoare și nunta — au primit articole dezvoltate.

Autori și izvoare de referință: dexonline — Dicționare ale limbii române · Arhiva Institutului de Etnografie și Folclor «Constantin Brăiloiu» (Academia Română) — prezentare.

alaiul — Cortegiul ceremonial — al nunții, al mascaților, al cerbului —, care trece prin sat cu muzică, chiote și jocuri: «alaiul Cerbului» (p. 146), harapii ies «în alaiul specific lor» (p. 148).

alun — Alunul, socul și arțarul din versurile horei («Cine vrea băț de alun… de arțar… de soc», p. 135) au fiecare loc în credințele populare (bățul de alun — lemn de apărare și de vrăjit, socul — lemn cu puteri magice); formula pare alcătuită de autor după tiparul strigăturilor de joc.

artănaș — Cuvânt negăsit în dicționarele din dexonline; poate fi un nume de plantă regional sau o formă coruptă (cf. *arțăraș*, «arțar mic»), cerut de rima cu «harăpaș» (p. 146).

băietanul — **băietan** — (pop.) băiat mai mare, flăcăiandru (DEX) (p. 130).

Bătrâna satului — vezi *Ruda satului*.

beie — **să beie** — formă populară de conjunctiv pentru «să bea» (DEX) (p. 142).

betele — **bete** — pl. de la *bată*: brâu îngust, țesut în culori, cu care fetele și femeile își încing mijlocul peste ie și catrință (DEX); a-i fura fetei betele — a o necinsti (p. 139).

broboadă — Basma mare, de lână sau de mătase, cu care femeile își acoperă capul (DEX); Mama poartă «o broboadă neagră pe cap, neînnodată» — semn de doliu sau de presimțirea lui (p. 125).

broscoi — Broască mare; masculul broaștei (DEX) (p. 141).

busuioc — Plantă aromatică cu rol însemnat în obiceiurile de dragoste, de nuntă și în cele religioase (cu busuioc se stropește aghiasma, cu busuioc se fac farmece de ursită) (p. 133).

căiuți — căiuți — (reg.) căluți (MDA): căluți de lemn sau de stofă, împodobiți, «încălecați» de flăcăi în **jocul căiuților**, mascaradă de Anul Nou din Moldova înrudită cu jocul caprei și cu jocul cerbului (p. 146–147).

cântătoare-tânguitoare — Cele **șapte cântătoare-tânguitoare** (p. 120) sunt corespondentul scenic al femeilor care, în satul tradițional, cântă la căpătâiul mortului. Etnologia românească distinge aici două genuri. **Bocetul** e lamentația, în mare parte improvizată, a rudelor apropiate — mai ales a femeilor din familie —, în care mortul e strigat, lăudat, întrebat de ce pleacă și încărcat cu vești pentru cei duși dinainte. **Cântecele ceremoniale ale mortului** sunt, dimpotrivă, texte fixe, cântate în grup, la momente anume ale ritualului, de femei chemate anume (de regulă nu rude apropiate): *Cântecul zorilor*, *Cântecul bradului*, *Cântecul pământului* (al «țărânii»), atestate mai ales în Oltenia, Banat, sudul Transilvaniei și vestul Moldovei.

Descrierea clasică a întregului ceremonial funerar e cea a lui Simion Florea Marian, *Înmormântarea la români* (1892). Deosebirea dintre bocet și cântecul ceremonial a fost fixată de Constantin Brăiloiu în studiul *Ale mortului din Gorj* (1936), pe material cules la Runcu, în Gorj, iar sintezele lui Ovidiu Bîrlea (*Folclorul românesc*, 1981–1983) și Mihai Pop (*Obiceiuri tradiționale românești*, 1976) au așezat cântecele mortului în ansamblul riturilor de trecere. **Cântecul zorilor** deschide, în zori, ciclul: cântătoarele se adresează zorilor ca unor surori («Zorilor, surorilor») și le roagă să nu se grăbească, cât timp mortul se pregătește de «drumul cel mare»; în cântecele mortului acesta e adesea închipuit ca un mire, iar despărțirea de lume ca o nuntă.

În piesă tânguitoarele sunt vestitoarele Morții. Vin «cântând un cântec fără cuvinte, cu gura închisă, un cântec nostalgic» când fetele vorbesc de «nechematul» care a sosit (p. 125); la apariția Rudei încep «să se balanseze și să murmure un cântec

tânguitor-jalnic, cu cuvinte nedeslușite», iar Mama începe «tânguiala și plânsul» (p. 127) — trecere, în scenă, de la tânguirea fără cuvinte la bocet. Tot ele cântă, de două ori, Cântecul zorilor (p. 129–130, 132–133): textul pornește de la invocația populară și e amplificat de autor cu enumerări în maniera bocetului («Pe născut de naștere, / Pe copil de tinerețe…», «Plângeți și voi codrilor…»).

A doua oară, cântecul zorilor alunecă fără întrerupere în **cântecul miresei** — «Ia-ți mireasă ziua bună / De la tată, de la mumă…» (p. 133) —, astfel încât despărțirea Tatălui de viață și despărțirea Miresei de casa părintească se cântă dintr-o suflare. În Partea a doua tânguitoarele reapar ca paznice ale ordinii satului: ele dau alarma când Cerbul vrea să «fure betele» fetelor și îl blestemă pe cel care desparte doi îndrăgostiți («Cine despărțește dragi / Poartă-i corbii carnea-n fagi», p. 139), apoi se retrag (p. 141). În lista personajelor ele apar o dată ca «cântătoare-tânguitoare», o dată ca «tânguitoare-cântătoare»: cele două funcții, cântecul ritual și plânsul, sunt de nedespărțit.

cântec fără cuvinte — Cântec numai pe melodie, «cu gura închisă», fără text: semnul sonor al tânguitoarelor la venirea Morții (p. 125); fetele cântă și ele, în zorii Părții a doua, «un cântec senin fără cuvinte» (p. 136).

Capra — **Capra** este cea mai răspândită dintre măștile de animal ale sărbătorilor de iarnă: *Capra* în Moldova, *Brezaia* în Muntenia și Oltenia, *Turca* în Transilvania. Un flăcău se ascunde sub o velință sau un covor și poartă pe un băț un cap de capră din lemn, cu coarne și cu o falcă mobilă pe care o clămpănește, împodobit cu panglici, oglinjoare, clopoței și hârtie colorată. Însoțită de o ceată cu tobe, fluiere și strigături, capra umblă între Crăciun și Anul Nou din casă în casă, joacă «cu săritură» și aduce urare de belșug.

Scenariul cel mai complet al jocului cuprinde moartea caprei (care «se îmbolnăvește», cade sau e «împușcată»), bocirea ei, uneori o parodie de înmormântare, apoi învierea, în chiote; etnologii au citit în el imaginea morții și renașterii anului, a sfârșitului unui ciclu și a începutului celui nou. Inventarul măștii și al variantelor se găsește la Romulus Vulcănescu (*Măștile populare*, 1970), iar interpretarea în context ceremonial la Mihai Pop (*Obiceiuri tradiționale românești*,

1976); textele strigăturilor («Ța, ța, ța, căpriță, ța!») au fost culese în multe variante regionale.

În piesă, flăcăii plecați să caute leac pentru Tatăl «n-au găsit ce-au căutat», dar «au găsit o capră» (p. 128). Capra nu mai e aici mascota urării de Anul Nou, ci o putere de apărare îndreptată împotriva Morții: «Asta-i capra, capra vie, / Scoate hoțul dintr-o mie… Și scoate moartea din sat! … Scoate din om boli și rele!» (p. 128–129). Versurile acestea nu le-am găsit într-o culegere: autorul întoarce strigătura caprei într-un descântec de alungare.

Lupta e pierdută. Ruda o abate spre fete («Tu, capră, nu da în mine, / Dă în fete, că-i mai bine!»), apoi, în fața strigătelor ei, «„Capra” se retrage șchiopătând, zornăindu-și clopoțeii încet. Ruda râde în hohote» (p. 129). Inversiunea e semnificativă: în obicei moare capra și apoi învie; în piesă capra nu moare, dar nici nu poate opri moartea omului. Jocul caprei e și matricea din care, după etnologi, s-a născut jocul cerbului — iar Cerbul e eroul Părții a doua.

cârpe — cârpă — (pop.) basma, năframă purtată pe cap de femei (DEX); «cârpe de mătase», «cârpe alese» — năframele de sărbătoare ale fetelor și miresei (p. 132).

cătărămat — (înv. și reg.) Încheiat cu cataramă (MDA); epitet al flăcăului gătit de sărbătoare, cu brâu sau chimir cu catarame (p. 138–139).

căușe — căuș — vas de lemn în formă de lingură mare, cu coadă scurtă, cu care se scoate apa (DEX) (p. 143).

Cerbul — Cerbul are în folclorul românesc două înfățișări, pe care piesa le adună. Prima e **jocul cerbului**, mascaradă din ciclul sărbătorilor de iarnă, păstrată mai ales în Moldova și Bucovina: un flăcău poartă un cap de cerb sculptat în lemn, cu coarne adevărate sau cioplite, împodobite cu panglici, oglinjoare și clopoței, și un trup de pânză sau de covor; însoțit de o ceată (cu un «moș», un vânător, muzicanți), cerbul joacă în ritmul tobei, iar în multe variante e «împușcat», cade și e readus la viață. Jocul e socotit de etnologi o formă derivată din jocul caprei, cu același scenariu de moarte și înviere a animalului-mască (Romulus Vulcănescu, *Măștile populare*, 1970; Mihai Pop, *Obiceiuri tradiționale românești*, 1976).

A doua e **cerbul colindelor**. Colindele cu cerb sunt printre cele mai vechi și mai frumoase texte ale folclorului românesc: vânătoarea cerbului care roagă să fie cruțat, cerbul cu astrele în coarne, cerbul care trece pe la izvor, ori feciorii vânători prefăcuți în cerbi, care nu se mai pot întoarce în casa părintească, fiindcă «coarnele noastre / Nu încap pe uși». Această din urmă colindă stă la temelia *Cantatei profana* (1930) a lui Béla Bartók. Tipologia colindelor a fost alcătuită de Monica Brătulescu (*Colinda românească*, 1981); textele vechi se găsesc la G. Dem. Teodorescu (*Poezii populare române*, 1885) iar sinteza genului, la Ovidiu Bîrlea (*Folclorul românesc*, 1981–1983).

În piesă, Cerbul apare în Partea a doua ca un negustor ambulant de «oglinjoare și mărgele» (p. 136), cu oglinzile prinse în coarne: fiecare fată se privește în ele, își vede propriul chip și îl ia drept chipul lui — «Ai obraji ca laptele alb...» —, în timp ce Cerbul își descrie fără ocoliș blana, botul și capul «ca o căldare» (p. 137). Farmecul e unul al oglinzii: fetele se îndrăgostesc de ele însele, iar Cerbul le cheamă «în nopțile de vară» în pădure.

Bătrânele tânguitoare dau alarma, flăcăii îl prind cu lațul, iar Rozmolin refuză să-l omoare — «Cine omoară cerbul o să-i poarte coarnele! Cerbul se omoară la vânătoare, nu și când e hoț de fată mare!» (p. 140) — și îl dă pe mâna harapilor. Pedeapsa (păsările, crengile, ploaia, paparuda) e un șir de jocuri de mascați; Cerbul fuge, e prins din nou, e «descântat» de flăcăi să nu mai vadă fetele și, la urmă, e iertat (p. 148). Finalul — «ritualul „Cerbului”», alaiul cu căiuți, tobe și fluiere (p. 146) — e chiar «nunta cerbului» din titlu: scenariul obiceiului (moartea și învierea măștii) e înlocuit cu judecata și iertarea.

cheta — chetă — strângere de bani, colectă (DEX); didascalia cere ca, la cântecul Scaloianului, să se treacă printre spectatori «cu talgerul sau cu scăfița», ca la colindat și la umblatul cu Paparuda sau cu Caloianul, unde ceata primește daruri de la gazde (p. 131; formula «Dacă-mi dați un ban, / Îl iertăm un an», p. 144–145).

chihlimbar — Rășină fosilă, gălbuie, străvezie (DEX); dinții «de chihlimbar» — galbeni (p. 141).

chiuind — a chiui — a scoate chiote, strigăte ascuțite de veselie, la joc și în alaiuri, adesea însoțite de strigături (DEX); chiotul flăcăilor și al harapilor însoțește toate intrările lor (p. 124–125, 128, 134, 141, 146).

cimpoi — Instrument popular de suflat: un burduf de piele (de capră sau de oaie) în care se suflă aer, cu un tub cu găuri pentru melodie și unul sau două tuburi pentru isonul neîntrerupt (DEX). Cimpoierul e muzicantul de căpătâi al piesei: cântă la venirea harapilor, apoi îl imită pe Cerb când se văicărește (p. 120, 141–142, 145–146).

clopoței — Clopoțeii — zgomotul apotropaic al cetelor de Anul Nou și al măștilor (capra, cerbul, căiuții sunt împodobiți cu ei); în piesă fetele «sună din clopoței» ca să ceară liniște, iar Capra se retrage «zornăindu-și clopoțeii încet» (p. 121, 123–125, 129, 136).

cocoare — (pop.) Pl. de la *cocor*, pasărea migratoare cu picioare lungi (DEX) (p. 141).

coifuri — Acoperăminte de cap în formă de coif, din hârtie colorată, ca la cetele de colindători și de mascați de la Anul Nou (p. 121).

cojoace — cojoc — haină țărănească din piele de oaie cu lâna pe dinăuntru (DEX); «cojoace întoarse pe dos», cu lâna în afară, sunt costumul obișnuit al mascaților (p. 123).

colinzi — a colinda — a umbla cu colinda din casă în casă în ajunul Crăciunului și al Anului Nou; aici, în blestemul fetelor către Cerb («Cântecul să nu-l mai zici, nici să mai colinzi pe aici!», p. 143), și cu sensul de «a umbla, a hoinări» (DEX). Colindele cu cerb sunt printre cele mai vechi ale folclorului românesc (vezi «Cerbul»).

COR — Corul — grup de personaje care rostesc sau cântă împreună (COR FETE, COR BĂIEȚI, COR DE VOCI DE COPII, CORUL TÂNGUITOARELOR) (p. 121–122, 129, 134); didascalia «(cor)» sau «(dialog)» arată dacă replica se spune la unison ori se împarte, vers cu vers, între membrii grupului. Piesa pune în locul eroului individual grupurile satului, ca în obiceiurile populare, unde textele se cântă în ceată.

coroniță — Cunună mică de flori; flăcăii poartă «câte o coroniță de flori la gât», din care rup flori pentru fete, iar Cerbul împarte

fetelor «coronițe sau jerbe de flori» — darul de dragoste și de nuntă (p. 121, 138).

Cortina — Indicația de sfârșit al fiecărei părți (p. 135, 148); piesa, jucată în aer liber, nu are de fapt cortină: cuvântul marchează convențional încheierea actului.

cosiță — Diminutiv de la *coasă*, «cosiță»: părul împletit al fetei (DEX); a pune flori în cosița cuiva — gest de dragoste (p. 137).

dairea — Instrument popular de percuție, de origine orientală, asemănător tamburinei: o piele întinsă pe un cerc de lemn cu discuri metalice sau clopoței (DEX; din tc. *daire*); o poartă Hărăpoaica tânără (p. 123, 141).

deochi — Boală sau vătămare pe care credința populară o pune pe seama privirii (a «ochiului rău»); «să nu fie de deochi» — formula care apără de deochi, spusă după o laudă (DEX) (p. 130).

descânt — a descânta — a rosti un *descântec*, formulă magică populară, spusă sau cântată, pentru vindecarea, apărarea sau alungarea unui rău (DEX). Fata vrea să-l «descânte» pe Cerb de dragoste (p. 138); flăcăii, la sfârșit, îl «descântă» ca să nu mai vadă fetele (p. 147); replica Mamei de la p. 126–127 («Nu-i dați să mănânce, / Nu-i dați să bea… Dați-i fiori / Pe subsiori») are forma descântecului de alungare.

despiedice — a despiedica — a scoate piedica (frânghia cu care se leagă picioarele calului); aici, ca în descântece: a-l elibera pe bolnav de legăturile bolii (DEX) (p. 125).

dihanie — Fiară, sălbăticiune; ființă monstruoasă, sperietoare (DEX) (p. 140).

Dimpreună — (înv. și pop.) Împreună (DEX) (p. 130, 133).

drăgostit — a drăgosti — (pop.) a se iubi, a se dezmierda (DEX) (p. 139).

drăguț — (pop., substantivat) Iubit (DEX) (p. 138).

Dumbrăvile — dumbravă — pădure mică, luminoasă, crâng (DEX) (p. 147–148).

făclii — făclie — lumânare groasă sau torță (DEX); alaiurile de nuntă și cele ale mascaților umblau noaptea cu făclii; în piesă, făcliile aprinse una câte una măsoară «iertarea» Cerbului (p. 134–135, 145).

fată mare — Fată nemăritată, de măritat (DEX) (p. 137, 140).

FATA MIREASĂ — Mireasa piesei, iubita lui Rozmolin și fiica Tatălui pe moarte (în replici: MIREASA, FATA, FIICA) (p. 120, 125–133, 138–140). Ea e cea care recunoaște sosirea Morții și cere s-o alunge; tot ea, în Partea a doua, cade sub farmecul Cerbului. Cântecul de despărțire al miresei de casa părintească i se cântă la p. 133 («Ia-ți mireasă ziua bună»).

Fata-ploaie — Personificarea Ploii ca fată «uitată / Și nemăritată», cu glugă udă și cu «căușe multe de cărat apă» legate de mâini, care îl adăpostește pe Cerb și îl adoarme cu un cântec de leagăn (p. 143–144). Figura e alcătuită de autor din ritualurile de ploaie în care rolul principal îl au fetele — Paparuda și Caloianul, numit în unele sate și «Ploaia» sau «Muma ploii».

fătucă — (pop.) Fetiță, fată tânără (DEX) (p. 137).

Flăcăii — Ceata celor șapte flăcăi (cu Rozmolin în frunte), care cheamă satul la spectacol, aduc Capra, prind Cerbul și încheie piesa călare pe căiuți (p. 121–148). Reproduce în teatru **ceata de feciori** a satului tradițional, care poartă colindatul, jocurile cu măști și slujbele nunții; perechea ei e grupul celor șapte fete.

fluierelor — **fluier** — instrument popular de suflat, un tub de lemn cu găuri, fără ancie (DEX); fluierele intră în larma alaiului Cerbului (p. 146).

Frunzuliță — Începutul formulaic al cântecelor și strigăturilor populare cu invocație vegetală («Frunză verde de…», «Frunzuliță…»), care dă rima versului următor (p. 146: «Frunzuliță artănaș, / Bate toba harăpaș»).

glugă — Acoperământ de cap, ascuțit, din dimie sau din postav, cusut la haină sau purtat separat, împotriva ploii (DEX); Ploaia are «o glugă udă, lipită pe cap» (p. 143).

grindă — Bârna groasă care susține tavanul casei (DEX) (p. 126).

grumaz — (pop.) Gât, ceafă (DEX) (p. 130).

harăpaș — vezi *harapii*.

harapii — **Harap** (sau *arap*) înseamnă în limba populară «om cu pielea neagră» (DEX; din tc. *arap*, «arab»). Ca personaje de mascaradă, harapii — cu fețele unse cu funingine, cu cojoace întoarse pe dos, cu cocoașe, cu încălțări uriașe, cu bice și clopote — aparțin grupului de măști **grotești** din cetele de

Anul Nou (moși, babe, draci, harapi, țigani, «urâți»), care însoțesc măștile de animal (Capra, Ursul, Cerbul, Căiuții) și fac haz prin tumbe, vorbe fără șir, gesturi obscene sau de-a-ndoasele. Tipologia lor, cu opoziția dintre măștile «frumoase» și cele «urâte», a fost alcătuită de Romulus Vulcănescu în *Măștile populare* (1970).

Rostul acestor măști e unul de răsturnare: lumea pe dos (harapul care stă «cu capul în jos» și susține că ceilalți stau pe dos), vorbele fără înțeles, cearta moșului cu baba, toate țin de timpul de sărbătoare în care ordinea obișnuită e suspendată pentru a fi apoi reînnoită. Etnologii au legat înnegrirea feței și îmbrăcămintea întoarsă de reprezentarea strămoșilor, a morților care se întorc la Anul Nou printre vii — interpretare propusă de mai mulți etnologi, dar nu unanim primită; pentru cadrul ceremonial al măștilor de iarnă, vezi Mihai Pop, *Obiceiuri tradiționale românești* (1976).

Trupa de harapi a piesei e alcătuită de autor după acest tip, cu indicații precise de costum: fețe vopsite în negru cu sprâncene roșii (sau în roșu cu sprâncene galbene), haine mițoase, Bătrânul cocoșat cu o oglindă mare și spartă în care «se privește și se admiră», Harăpița tânără cu dairea, unul dintre ei cu harapnic (p. 123); didascalia de la p. 142 cere ca «grupul harapilor să cuprindă zece membri în total». În Partea întâi ei aduc în spectacol hazul și formulele lor de-a-ndoasele (numărătoarea «Gimba unu, gimba doi», cocoașa din care «țâșnește făină albă», p. 124).

În Partea a doua harapii devin judecătorii-călăi ai Cerbului: Rozmolin îl dă «pe mâna harapilor» (p. 140), iar ei îl pedepsesc prin metamorfoze — se prefac în păsări care îl ciupesc, aduc Vântul, Fata-ploaie și Paparuda, îl hăituiesc cu făclii — și pun publicul să-i plătească iertarea («Dacă-mi dați un ban, / Îl iertăm un an», p. 144–145). Finalul îi arată în «hărmălaie de bâlci», cerând ca Cerbul să fie «priponit» și «urgisit», până ce flăcăii îi potolesc și harapii ies «în alaiul specific lor» (p. 148).

harapnic — vezi *harapii*.

hărmălaie — (pop.) Gălăgie, larmă mare (DEX) (p. 141, 148).

horă — Dansul popular în cerc închis, cu jucătorii prinși de mâini; încheie nunta și petrecerile satului. În piesă personajele-simboluri se prind «în horă în jurul lui Rozmolin» și se

învârtesc de trei ori, iar Partea întâi se încheie cu «dansurile, horele — la lumină de făclii» (p. 135).

Ia-ți mireasă ziua bună — Începutul **Cântecului miresei**, cântecul ceremonial cu care mireasa e despărțită de casa părintească, de fetele din uliță și de feciorii din joc; e cunoscut în toate provinciile, cu multe variante. Autorul îl pune în gura tânguitoarelor, în continuarea Cântecului zorilor, unind despărțirea de mireasă cu despărțirea de mort (p. 133). Vezi «nunta».

iarmaroc — (pop.) Târg mare, periodic, bâlci (DEX); «trompetele de iarmaroc» și «hărmălaia de bâlci» dau finalului aerul unei petreceri de târg (p. 146, 148).

lămâiță — Arbust ornamental cu frunze care miros a lămâie (DEX), crescut în grădini și în ferestre; floare de fată, ca romanița și busuiocul (p. 133).

laț — Ochi de frânghie care se strânge, ca la prinderea vânatului (DEX) (p. 139).

lingurari — Meșteri care fac și vând linguri, fuse, albii și alte obiecte de lemn; prin extensiune, o categorie de țigani de vatră ocupați cu acest meșteșug, numiți și *rudari* (DEX, MDA) (p. 120).

locul de spectacol — Locul, în aer liber, unde se adună satul ca să vadă jocul (p. 122, 136): piesa începe cu alaiul flăcăilor care cheamă publicul prin ulițe, ca cetele de colindători și de mascați, și se joacă apoi în mijlocul spectatorilor.

Logodnic — Tânărul cu care o fată s-a logodit — logodna fiind, în ceremonialul tradițional, făgăduiala de căsătorie care precede nunta (DEX) (p. 140).

măgurele — **măgură** — deal mic, movilă, adesea împădurit (DEX); *măgurele*, diminutivul (p. 129, 147).

mândruț — (pop.) Diminutiv afectiv de la *mândru*: iubit (DEX) (p. 138).

mărgăritare — **mărgăritar** — perlă (DEX); roua «ca mărgăritare» — imagine curentă în poezia populară (p. 148).

mărgele — Șiraguri de boabe colorate, podoabă a fetelor; marfa Cerbului, alături de oglinjoare (p. 136–137).

marionetă — Păpușă de teatru mișcată de un mânuitor (cu sfori, cu tije sau cu mâna) (DEX); în piesă Ruda-Moartea și Ianu Scaloianu sunt marionete printre actori vii (p. 120, 127) — Caloianul fiind, și în obicei, o păpușă.

măști — Flăcăii poartă măști de la început (p. 121) și le aruncă la nunta lui Rozmolin (p. 135); harapii au fețele vopsite. Măștile — de animal (capra, cerbul, căiuții), de moși și babe, de harapi și de draci — sunt purtate în ciclul de Anul Nou de cetele de feciori, iar masca ascunde și totodată preface pe purtătorul ei în ființa pe care o joacă (Romulus Vulcănescu, *Măștile populare*, 1970).

miluiți — a milui — (pop.) a se îndura, a căina; «rău mă miluiți» — «rău mă căinați» (DEX) (p. 130).

miriște — Ogorul cu paie scurte rămase în pământ după seceriș (DEX) (p. 124, 136).

mițoase — mițos — cu lână lungă, flocoasă (de la *miță*, lâna lungă și aspră a oii) (DEX) (p. 123).

nătărău — (pop.) Prostănac, nătâng (DEX) (p. 146).

nunta — Nunta țărănească tradițională e cel mai bogat ceremonial al vieții de familie, descris pe larg de Simion Florea Marian în *Nunta la români* (1890); orațiile care o însoțesc au fost publicate, între alții, de G. Dem. Teodorescu (*Poezii populare române*, 1885). Etapele ei, cu mari variații regionale, sunt: pețitul și logodna (încredințarea), chemarea la nuntă făcută de chemători sau vornicei cu plosca, gătitul bradului și al steagului, gătitul miresei și cântecul ei de despărțire, iertăciunea și plecarea de la casa părintească, cununia, masa mare cu strigarea darurilor, apoi dezbrăcatul miresei de voal și legarea ei cu năframă de nevastă, și hora, care încheie petrecerea.

Mihai Pop (*Obiceiuri tradiționale românești*, 1976) a interpretat nunta, alături de naștere și de înmormântare, ca **rit de trecere** (după Arnold van Gennep): mireasa «moare» pentru o stare și se naște într-alta, iar ceremonialul are fazele separării, ale pragului și ale integrării. De aici numeroasele motive comune nunții și înmormântării: bradul, despărțirea de casă, plecarea «fără întoarcere», cântecul de jale al miresei. La moartea unui tânăr necăsătorit se făcea chiar **nunta mortului**, cu brad și cu mireasă sau mire simbolic, iar

cântecele mortului îl închipuie adesea pe acesta ca pe un mire; Gail Kligman a consacrat acestui subiect cartea *The Wedding of the Dead* (1988; în românește *Nunta mortului*), pe material din Ieud (Maramureș).

Piesa e clădită pe această suprapunere. În Partea întâi, Tatăl, simțind că vine Ruda, își logodește fiica: «Astăzi, mâine faceți nunta. Tu pe cine iubești?» (p. 132); flăcăii îl cheamă pe Rozmolin, mire cu nume de plantă de nuntă (vezi «Rozmolin»), cu «dragostea adunată / De la nouăzeci și nouă de fete frumoase», iar Tatăl îi spune: «Ia-o și du-te, să faceți nuntă!». Tânguitoarele cântă împreună Cântecul zorilor și cântecul miresei (p. 132–133), Tatăl se dă pământului («Pământe, pământe! / De azi înainte / Ai să-mi fii părinte», p. 134), iar Rozmolin cheamă la nunta lui pădurea, steaua căzătoare, noaptea, zorile, soarele, luna și pământul (p. 134–135), ca în imaginarul nunții cosmice din folclor. Partea se încheie cu strigătul «Nunta! Nunta!» și cu horele la lumina făcliilor (p. 135).

Partea a doua răstoarnă tema: falsul mire e Cerbul, care farmecă fetele cu oglinjoare și le cheamă în pădure, iar «logodnicul cu ochi cusuți» se dovedește «slutul dintre sluți» (p. 140). Judecata lui, făcută de flăcăi și de harapi după rânduiala jocurilor cu măști, se încheie cu iertarea și cu închinarea către soare, cer, sate și câmpii: «Ție nunta ți se-nchină!» (p. 147); ultima replică — «Plecați sau nu plecați, dar de nuntă să vă bucurați!» — și ultima didascalie — «încep dansurile și, dacă e cazul, nunta» (p. 148) — lasă spectacolul să se prelungească într-o nuntă adevărată. «Nunta cerbului» numește astfel deopotrivă nunta din sat și alaiul final al măștii iertate.

Oglinjoare — Formă populară (cu *j*) a diminutivului de la *oglindă*; Cerbul strigă ca negustorii ambulanți care vindeau prin sate oglinzi, ace, foarfeci și panglici, iar oglinjoarele prinse în coarnele lui — podoabă obișnuită a măștilor de Anul Nou — devin unealta farmecului (p. 136–137).

opinci — Încălțăminte țărănească dintr-o bucată de piele strânsă pe picior cu nojițe (DEX) (p. 124).

pâcloase — pâclos — acoperit de pâclă, de ceață (DEX) (p. 141).

Păliți — a păli — (pop.) a lovi tare, a izbi (DEX) (p. 128).

Pământe, pământe — Începutul cântecului Tatălui pe moarte («Pământe, pământe! / De azi înainte / Ai să-mi fii părinte…», p. 134), în tonul *Cântecului pământului* (al «țărânii») din repertoriul funerar, în care pământului i se cere să-l primească bine pe mort; textul nu l-am găsit într-o culegere anume.

paparudă — **Paparuda** — cu variantele *Papaluga, Păpăruga, Dodoloaia*, iar la popoarele vecine *Dodola* (sârbi, croați), *Peperuda, Perperuna* (bulgari), *Pirpiruna* (aromâni) — este ritul de chemare a ploii în care o fată (sau un grup de fete și copii), îmbrăcată într-un costum de frunze și ramuri verzi (de boz, de nuc, de salcie), trece cu alaiul ei pe la toate casele satului, joacă și cântă bătând din palme, iar gospodinele o udă din găleți. La sfârșit costumul de frunze e aruncat într-o apă curgătoare, iar ceata primește daruri. Obiceiul e descris încă de Dimitrie Cantemir, în *Descriptio Moldaviae*, sub numele *Papaluga*.

Data tradițională era joia a treia sau a patra după Paști (în unele locuri legată de Rusalii), dar ritul se relua oricând venea seceta. Etimologia numelui e discutată: el a fost apropiat de bulg. *peperuda*, «fluture», și de numele unor divinități slave ale ploii, fără ca vreo explicație să se fi impus. Descrieri și texte ale cântecului se găsesc la Simion Florea Marian (*Sărbătorile la români*, 1898–1901), la G. Dem. Teodorescu (*Poezii populare române*, 1885), iar interpretarea lui ca rit agrar de fertilitate, la Mihai Pop (*Obiceiuri tradiționale românești*, 1976) și Ovidiu Bîrlea (*Folclorul românesc*, 1981–1983).

Cântecul Paparudei are o formă foarte stabilă: «Paparudă-rudă, / Vino de ne udă / Cu găleata-leata / Peste toată gloata…», cu o urare de belșug și, în multe variante, cu o rugăciune către Dumnezeu să dea «cheile» ploii. Autorul păstrează începutul (în forma «Vină de ne udă», atestată și ea) și rima *găleata–leata*, înlocuiește invocația religioasă cu «Ca să-nceapă ploaie, / Să curgă șiroaie» și scrie «Peste toată zloata» în loc de «gloata» (p. 144) — schimbare voită sau greșeală de tipar, nu se poate spune sigur.

În piesă, Paparuda face parte din pedeapsa Cerbului: Harapul tânăr cheamă «Ploaia! Paparudele!», Harăpița tânără «se transformă în paparudă» și, dansând, îl udă pe Cerb, care se plânge: «M-a plouat cu găleata!» (p. 144). Ritul de fertilitate

e întors într-o pedeapsă hazlie, dar cu înțeles: ploaia, care în obicei udă ogoarele satului, îl «spală» acum pe vinovat. Aceeași familie de rituri de ploaie dă și personajul Fetei-ploaie (p. 143–144) și pe cel al Scaloianului (p. 131).

personajele-simboluri — Flăcăii mascați care poartă «în mâini sau pe cap simbolurile: steaua căzătoare, vântul, pământul…, soarele, luna» și se prind în horă în jurul mirelui (p. 134–135); Vântul revine, cu «simbolul-vânt» și cu o vâjâitoare, la p. 142. Chemarea astrelor și a stihiilor la nuntă («Vino, soare, vino lună, vino pământ!») ține de imaginarul nunții cosmice din folclorul românesc (cununia cu luna și soarele din *Moriția*, din cântecele de nuntă și din cele ale mortului).

Ploaie — vezi *Fata-ploaie*.

pomană — Dar (de mâncare, de băutură) făcut pentru sufletul unui mort; la Caloian, ospățul de la dezgroparea păpușii se numea «pomana Caloianului» (p. 131: «De pomană că ți-am dat»).

priponim — a priponi — a lega un animal cu o frânghie de un țăruș, ca să pască fără să fugă (DEX) (p. 148).

râioase — râios — plin de negi (despre broasca râioasă) (DEX) (p. 141).

romaniță — Mușețel, plantă medicinală cu flori albe și miez galben (DEX); în cântecul miresei, despărțirea «de la fir de romaniță» e despărțirea de grădina fetei (p. 133).

Rozmolin — Mirele piesei, conducătorul celor șapte flăcăi, logodnicul Fetei mirese (p. 120, 128, 132–135, 139–141, 148). *Rozmolin* e o formă regională a cuvântului *rozmarin* (MDA2, pe dexonline, o înregistrează printre variantele *rozmalin, rujmalin, rușmolin*), planta mereu verde a nunții și a dragostei din cântecele populare; tot *rozmarinul* e, regional, numele unei hore (MDA2). Numele mirelui e, așadar, un nume de plantă de nuntă.

Ruda satului — Personificarea Morții, jucată de o marionetă: «Eu sunt Ruda satului. Cine se naște nu mă cunoaște, cine sfârșește cu mine se întâlnește!» (p. 127); lista personajelor o numește «Bătrâna satului» (p. 120), iar didascalia o spune deschis: «Ruda, simbolizând moartea» (p. 129). Numele eufemistic — moartea e ruda tuturor — e al autorului; în

vorbirea și în bocetele populare moartea nu e numită direct, ci ocolită prin perifraze («nechematul», p. 125).

sălbăticiune — Animal sălbatic, fiară (DEX) (p. 146).

scăfița — scăfiță — diminutiv de la *scafă*: vas mic de lemn, căuș (DEX) (p. 131).

Scaloianul — Caloianul — cu variantele de nume *Scaloian, Calian, Caloiță, Iene*, în unele sate *Gherman* sau, după funcția lui, «Ploaia», «Muma ploii» — este o păpușă de lut în jurul căreia fetele satului săvârșesc o înmormântare simbolică, ca să aducă ploaia (sau, în anii prea ploioși, s-o oprească). Obiceiul a fost descris mai ales în Muntenia, Oltenia și Dobrogea, cu atestări și în sudul și vestul Moldovei. Forma *Scaloian*, pe care o folosește autorul, este cea notată de Teodor T. Burada în Dobrogea, în 1879; o mare parte din descrierile vechi au fost adunate de Simion Florea Marian în *Sărbătorile la români*, vol. III (1901).

Ritualul cunoscut din descrieri cuprinde: modelarea figurinei din lut (uneori împodobită cu flori, cu busuioc, cu coji de ouă roșii), așezarea ei într-un mic sicriu, cortegiul de fete — una poartă «prapurul», alta face pe preotul, altele bocesc —, îngroparea în afara satului, la margine de apă sau la răscruce, și, după câteva zile, dezgroparea; păpușa e aruncată pe apă sau spartă, iar ritul se încheie cu un ospăț, «pomana Caloianului». Data obișnuită cădea în a treia sau a patra săptămână după Paști, dar în vreme de secetă ritul se relua oricând. Cântecul care îl însoțește îl strigă pe Caloian pe nume — «Iene, Iene, Caloiene» — și îi cere să deschidă porțile cerului și să pornească ploile.

Etnologii au văzut în Caloian un rit agrar de «moarte și înviere» a unei divinități a vegetației sau a ploii: obiceiul e tratat, alături de Paparudă, între riturile legate de ciclul agrar și de chemarea ploii în sintezele lui Mihai Pop (*Obiceiuri tradiționale românești*, 1976) și Ovidiu Bîrlea (*Folclorul românesc*, I–II, 1981–1983). Faptul că ritul se face numai de fete și imită fidel o înmormântare l-a făcut prețios pentru cercetătorii raportului dintre obicei și teatrul popular.

În piesă, «Ianu Scaloianu» este o marionetă (p. 120). Fetele îl aduc atunci când Ruda — Moartea — a venit după Tatăl, și i-l oferă ca pe un «băiat frumos» în schimb: «Ia-l pe el și du-l cu

tine!» (p. 130). Cântecul de la p. 131 («Iene Scaloiene, / Tinerel te-am îngropat, / De pomană că ți-am dat, / Apă multă și mult vin…») urmează aproape vers cu vers o variantă populară a cântecului Caloianului, cu invocația religioasă înlocuită («Să dea norul fără vânt») și cu un început adăugat de autor («Ianul Scaloianul / E-mpărat încoronat, / Doar pe scaun e purtat!»); chiar și cheta făcută printre spectatori «cu talgerul sau cu scăfița» reia darurile strânse de ceata Caloianului.

Autorul folosește astfel ritul în sensul lui originar — o moarte jucată, dată în locul unei morți adevărate. Marioneta care «nu vorbește, dar nici nu se împotrivește» e ofranda prin care satul încearcă să răscumpere viața Tatălui; Moartea o cercetează («Dacă-i om ca toți oamenii, să râdă sau să plângă!») și n-o primește, iar Tatăl pleacă totuși. Răscumpărarea eșuată deschide în piesă trecerea de la înmormântare la nuntă.

scenei rotunde — Scenă înconjurată de public pe tot conturul, ca la jocurile populare jucate în cerc, în ogradă sau în mijlocul satului; fetele se așază «pe marginea scenei rotunde, în același rând cu publicul», iar Cerbul trece «de-a lungul marginii rotunde a scenei» (p. 136–137).

Spectacol popular-folcloric — Subtitlul piesei (p. 119): un spectacol construit din obiceiuri, cântece și jocuri populare românești — jocul caprei și al cerbului, harapii, Caloianul, Paparuda, cântecele mortului și ale nunții —, puse laolaltă într-o poveste nouă și gândite pentru a fi jucate în aer liber, «pe ulițele satului» și «la locul de spectacol».

spuză — Cenușă fierbinte amestecată cu jar (DEX) (p. 125).

suduie — **a sudui** — a înjura, a blestema (DEX) (p. 129).

suraiul — Cuvânt tipărit așa, negăsit în DEX, MDA și în dicționarele de regionalisme din dexonline (există doar *suraie*, «vacă sură»); din context — «De suraiul fetelor, / De jalea feciorilor» — se cere un substantiv de durere sau de dor: poate fi o greșeală de tipar ori un regionalism neînregistrat (p. 142).

talgerul — **talger** — taler, farfurie (de lemn sau de metal) (DEX) (p. 131).

tamburină — Tobă mică, cu o singură membrană întinsă pe un cerc cu zurgălăi, bătută cu mâna (DEX); în piesă, sinonim cu *daireaua* harapilor (p. 142, 146).

teleleu — (adv., pop.) Fără rost, hai-hui; «a umbla teleleu» — a hoinări (DEX) (p. 146).

tindă — Încăperea de la intrare în casa țărănească, între odăi (DEX) (p. 126).

tobă — Toba agățată de gât e instrumentul cetei de flăcăi: bat în ea când merg prin sat, ritmează cu ea strigăturile Caprei și alaiul Cerbului (p. 121, 123, 128, 139–140, 142, 146); în obiceiurile de iarnă toba însoțește jocul măștilor.

tumbe — tumbă — rostogolire peste cap, salt acrobatic (DEX); tumbele, mersul cu capul în jos și «lumea pe dos» sunt proprii măștilor carnavalești și harapilor (p. 123–124, 141, 146).

uluci — ulucă — scândură de gard; pl. *uluci* — gard de scânduri (DEX) (p. 139).

urgisim — a urgisi — a prigoni, a trata cu asprime și dușmănie (DEX) (p. 148).

vâjâitoare — (reg.) Zbârnâitoare: obiect care, învârtit sau purtat de vânt, scoate un vâjâit (DEX, MDA); flăcăul-Vânt o învârte pe scenă (p. 142).

vălicică — Diminutiv popular de la *vale*, format pentru rimă (p. 147).

zăvoarele — zăvor — drug, încuietoare a ușii sau a porții (DEX) (p. 131).

zloata — zloată — lapoviță; vreme urâtă, cu ploaie amestecată cu zăpadă (DEX). În cântecul popular al Paparudei versul este «Peste toată gloata» (= peste tot poporul); nu se știe dacă schimbarea e voită sau e greșeală de tipar (p. 144).

Zorilor, surorilor — Invocația cu care începe **Cântecul zorilor** («Zorile»; în Banat «Strigarea zorilor»), cântecul ceremonial de înmormântare cântat în zori de femei anume, în Oltenia, Banat și sudul Transilvaniei: zorile, numite «surori», sunt rugate să întârzie. În piesă îl cântă tânguitoarele, de două ori, iar a doua oară cântecul alunecă în cântecul miresei (p. 129, 132–133; ecou la p. 134). Vezi «cântătoare-tânguitoare».